

De vakbonden in Europa tegen extreemrechts

Elementen in kaart gebracht

Inhoudstafel

Voorwoord.....	3
Extreemrechts op de werkvloer. Een terreinverkenning.....	5
Extreemrechts in het Europees Parlement	9
De vakbonden tegen extreemrechts in België	17
De vakbonden tegen extreemrechts in Nederland	21
De vakbonden tegen extreemrechts in Frankrijk	25
De vakbonden tegen extreemrechts in Duitsland	29
De vakbonden tegen extreemrechts in Italië	35
De vakbonden tegen extreemrechts in Polen	43
De vakbonden tegen extreemrechts in Hongarije	47
Conclusie	51

REDACTIE: Karin Debroey, Luc Impens, Thomas Miessen

CONTACT: europe@acv-csc.be

VERTALING: Ilse Cambier, Mylène Demeure, Pascal Drèze, Riccardo Riva, Anne Scieur, Isabelle Tuteleers, Hilde van Lancker

LAY-OUT: Paraph II

PRINTING: ACV

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: Dominique Leyon

WEBPAGINA: <http://www.hetacv.be/>

WETTELIJK DEPOTNUMMER: D/2023/0781/10

Mei 2023

Voorwoord

Beste lezer,

Met de brochure die voor je ligt nemen we een aanloop naar 2024, het jaar waarin we onze stem uitbrengen in de véle politieke verkiezingen, voor onze vertegenwoordiging als burgers op het federaal, regionaal, Europees en gemeentelijk bestuurlijk niveau én als werknemers in de sociale verkiezingen, voor onze vertegenwoordiging op de werkplek.

We richten de schijnwerper op de politieke stroming van extreemrechts in Europa en in eigen land. De studie *'Meer democratie, minder racisme op de werkvloer'*¹ die de basis vormt van de inhoud van deze uitgave identificeert extreemrechts als een politieke stroming met een groep van denkbeelden en praktijken onder drie hoofdingen. Eerste en belangrijkste kenmerk van extreemrechts is racisme en vreemdelingenhaat en een uitsluitende vorm van nationalisme, waarbij alleen mensen van een bepaalde etnische afkomst behoren tot de natie en toegang hebben tot politieke rechten én sociaaleconomische rechten, van toegang tot de verworvenheden van de sociale welvaartstaat. Deze vorm van uitsluitend nationalisme sluit ook inzet voor samenwerking en solidariteit op Europees en internationaal vlak uit. De extreem rechtse partijen zijn euro-sceptisch of ronduit tegen de Europese Unie. Tweede groep van ideeën en praktijken die tot het DNA van extreemrechts behoren zijn autoritaire, hiërarchische en traditionele denkbeelden, in de eerste plaats m.b.t de plaats van religie en mannen en vrouwen in de samenleving. Extreemrechts staat voor een traditionele rolverdeling van man en vrouw en ziet het concept van gender als sociale constructie van man en vrouwrollen

als een aanslag op de natuurlijke rol van mannen en vrouwen. De strijd tegen de genderideologie sluit ook een strijd in tegen seksuele minderheden, die zich niet conformeren aan natuurlijke man-vrouw-rollen. Het seksisme voert minder de boventoon in het West-Europese extreemrechtse discours, maar daar overweegt dan meer het behoud van tradities, zoals de veel geplaagde Zwarte Piet. Islamofobie is dan weer een uiting van vrees voor behoud van eigen religieuze tradities. Derde en laatste hoofdstuk is het antidemocratisch en populistisch karakter. Het antidemocratisch karakter uit zich in het gebrek aan interne democratische partijwerking maar ook in hun aanval tegen de instellingen van de democratie en de rechtstaat, het parlement en de onafhankelijke rechterlijke macht, die de rechten van minderheden en grondrechten garandeert, soms tégen de meerderheid in ...

De aandachtige en kritische lezer zal terecht opmerken dat een aantal van deze denkbeelden en praktijken die werden opgesomd niet uitsluitend voorkomen bij extreemrechts maar ook zijn doorgesijpeld en ook in mindere of meerdere mate voorkomen bij de zogenaamde mainstream democratische partijen... Met deze publicatie leggen we ons de beperking op van de focus op het extreemrechts partijenlandschap, omdat zij de aandrijver zijn van deze praktijken en ideeën, ook bij de andere politieke partijen... De normaliserende tendensen van extreemrechtse gedachten en voorstellen zijn niet het onderwerp van deze studie. Maar wij zijn ons uiteraard bewust van het belang van deze kwestie vandaag. *«De discours grenzen werden niet zozeer verlegd door nieuw-*

1 K. Seongcheol, ea, *The Far Right in the Workplace, A Six-Country Comparison*, Palgrave, Cham (Suisse), 2023.

rechts, maar door actoren uit het centrum»² zeggen zelfs de meest prestigieuze experts. Het was niet mogelijk deze vraag in het kader van dit werk te behandelen, maar wij verwijzen hier naar de literatuur over dit specifieke onderwerp en nodigen de lezer vooral verder uit tot uiterste waakzaamheid.

Wij trachten je wegwijs te maken in de bonte wereld van extreemrechts in Europa. Hoe manifesteert extreemrechts zich in Europa, in het partijenlandschap in het Europees parlement en doorheen Europa, in onze buurlanden Nederland, Frankrijk, Duitsland, in Italië, in Oost Europa, in Polen en Hongarije en ook in eigen land België? Welke partijen zijn er en wat zijn hun standpunten en praktijken, met gelijkenissen en verschillen op nationaal vlak? We zoomen in op de standpunten en beleid van extreemrechts m.b.t. toegang tot werk en sociale bescherming. Want we zien in recente jaren een verschuiving van extreemrechts die zich een haast sociaaldemocratisch discours aanmeet... Met dat essentieel onderscheid dat de sociale welvaartstaat van extreemrechts altijd uitsluit, op basis van ras, etnische of geografische afkomst, seksuele oriëntatie, enz. Hoe verhoudt extreemrechts zich tegenover syndicale rechten en tegen de vakbonden? Hoe gaan de vakbonden in Europa, in het Europees Vakverbond en in de landen die we nader bekijken om met extreemrechts? Welke zijn hun strategieën tegenover (of in sommige weinige gevallen mét) extreemrechts?

Er zijn meerdere manieren om deze brochure te lezen. Voor wie over veel tijd beschikt, bevelen we een lectuur aan, vanaf de inleiding, die tekst en uitleg geeft bij het bestaan van deze publicatie, vanuit een Europees syndicaal onderzoeksproject, vervolgens de voorstelling van partijen van extreemrechts in het Europees parlement en hun standpunten en hun stemgedrag, vooral m.b.t. sociale zaken, en dan de bespreking van extreemrechts in de diverse Europese landen, en ten slotte het actieplan van het Europees Vakverbond voor de strijd tegen extreemrechts.

Voor de lezer die even over minder tijd beschikt raden we een focus aan, met bijvoorbeeld lectuur van de inleiding die al een samenvatting van de voornaamste bevindingen

biedt, extreemrechts in het Europees parlement en de Europese Instellingen, kennismaking met extreemrechts in één van onze buurlanden of in een verder Oost-Europees land of het actieplan van het Europees Vakverbond tegen extreemrechts.

Maar voor wie zich doorheen de hele publicatie heeft kunnen lezen, zal het zeker opvallen: Wij zijn in België uniek in Europa, van de onderzochte landen, met onze inter-syndicaal cordon sanitaire tegen extreemrechts dat al meer dan 30 jaar standhoudt. Wij hebben destijds deze keuze gemaakt en blijven er ook bij in 2024. Vakbondswerk kan zich niet beperken tot het bevorderen van betere lonen en beter werk. Onze keuze en ons engagement is voor een syndicalisme dat zich in het midden van de progressieve actoren van onze samenleving plaatst om samen met hen mensenrechten, de rechtstaat, democratie, vrede, inclusie (en niet uitsluiting), gelijkheid en diversiteit te verdedigen. En dus om te vechten tegen de vijanden van onze fundamentele waarden, extreemrechts, xenofobie, militarisme, racisme en seksisme.

Natuurlijk staan er in de studie vooral ook veel inspirerende ideeën uit het buitenland. En meer nog dan ideeën zijn er ook vormen van institutionalisering die, na een uiterst tragische geschiedenis, de weg naar de toekomst kunnen wijzen. Bijvoorbeeld de antifascistische grondwet van Italië, een republiek gebaseerd op arbeid (artikel 1) of de aanpak van een "militante democratie" van de Bondsrepubliek Duitsland na 1945, die zich offensief tegen fascistische tendensen verdedigen kan.

Naast structurele elementen gaat het echter vooral om één ding. De dagelijkse inzet voor een open en democratische samenleving, op de werkplek en in de economie en in het vakbondswerk, maar ook politiek. Het zijn altijd kleine stapjes, van de ene of de andere, wanneer en waar dan ook, maar ze lijken sterk op elkaar, of het nu gaat om België, Frankrijk, Nederland, Polen, Italië, of om het even waar in Europa. Alleen gezamenlijk werk kan leiden tot het doel van een open en rechtvaardige samenleving die niemand uitsluit maar tegelijkertijd krachtig optreedt tegen uitsluiting.

Marc LEEMANS, Voorzitter van het ACV
Marie-Hélène SKA, Algemeen Secretaris van het ACV

2 Arte, die alte Neue Rechte, <https://www.youtube.com/watch?v=cEiVb7Itubl>

Extreemrechts op de werkvloer. Een terreinverkenning

Zo goed als alle Europese landen kampten de voorbije decennia met extreemrechtse partijen die bijzonder goed scoorden bij de verkiezingen. En ze blijven daar mee worstelen. Wallonië vormt één van de weinige uitzonderingen en slaagt erin om de electorale opmars van extreemrechts af te dammen. Het lijkt wel het dorpje van Asterix dat heldhaftig standhoudt tegen de Romeinen. Vakbonden merken overal dat ook hun leden en militanten niet immuun zijn voor de lokroep van extreemrechts. Het European Trade Union Institute (ETUI) heeft om die redenen de voorbije jaren verschillende vormingsseminaries georganiseerd over de syndicale aanpak van extreemrechts. Na één van deze sessies begon het idee te rijpen om een vergelijkend onderzoek naar de impact van extreemrechts op de werkvloer op te starten. Dit project werd de voorbije

2 jaar uitgerold onder coördinatie van de vakbond DGB uit Duitsland en mogelijk gemaakt met middelen van de Europese Unie. Uitmuntende onderzoekers van de Universiteit van Kassel maakten op basis van literatuurstudie én van diepte-interviews met vakbondsmilitanten en -functionarissen een vergelijking tussen de strategieën van extreemrechts in België/Vlaanderen (Vlaams Belang), Frankrijk (Rassemblement National, RN), Duitsland (Alternative für Deutschland, AfD), Italië (Lega), Polen (Recht en Rechtvaardigheid, PiS) en Hongarije (Fidesz). Ze deden hetzelfde voor de syndicale tegenstrategieën in diezelfde landen. De vakbonden CGIL (Italië), CGT (Frankrijk), DGB (Duitsland) en MASZSZ (Hongarije), OPZZ (Polen) en ACV namen deel aan het project. We stellen je de belangrijkste onderzoeksresultaten voor.

Wisselende opstellingen in arbeidskwesties

Extreemrechtse partijen springen vaak zeer flexibel om met hun ideeëngoed en maken desnoods bochten van 180 graden als hun dat electoraal en strategisch goed uitkomt.

Het Vlaams Belang vormt hiervan een perfecte illustratie. Het Vlaams Blok (en later het Vlaams Belang) was een partij die dweepte met het corporatisme, een leer waarin een harmonieuze samenwerking tussen arbeid en kapitaal centraal stond. Werknemers en werkgevers moesten samen presteren in het belang van de (Vlaamse) volksgemeenschap. Daarmee namen ze de denkkaders van de extreemrechtse partijen uit de jaren 1930 over.

In de praktijk vertaalt zich dat in eerder economisch liberale standpunten (alles om de Vlaamse economie en concurrentiekracht te bevorderen) én in een virulente afkeer van vakbonden. Denken we maar aan de fameuze spreuk “Staken schaadt, werken baat”.

Onder voorzitter Tom Van Grieken heeft de partij het roer (deels) omgegooid en zien we haar steeds meer sociale standpunten innemen: behoud van de automatische index, hogere minimumpensioenen, meer ouderschapsverlof, tot en met het nationaliseren van de energiesector. Vlaams Belang heeft zich voor deze switch laten inspireren door het toenmalige Front National (voorloper RN) van

Marine Le Pen, VB en FN/RN profileren zich wel als aanhangers van het 'nativisme' en beogen een welvaartsstaat op maat van het 'eigen volk'. Vlaams Belang wil al deze voorstellen financieren door de solidariteit met Wallonië op te blazen en door de toegangsvoorwaarden voor migranten te verstrengen. Zo zouden nieuwkomers pas een beroep kunnen doen op sociale zekerheid na een wettelijk verblijf van 7 jaar en nadat ze 3 jaar sociale bijdragen hebben betaald.

Los daarvan durven we ook sterk in twijfel trekken of dit "sociaal" programma een waarachtige weerspiegeling is van hun sociaaleconomische ideeën. Deze sociale opstelling staat bijvoorbeeld haaks op het stemgedrag van het Vlaams Belang in het Europees Parlement, waar ze zo goed als alle voorstellen wegstemmen die van ver of van dicht sociaal ruiken. Denken we maar aan de recente stemming over het Europese minimumloon.

Het is interessant om de sociaaleconomische opstelling van de andere extreemrechtse partijen eens van dichtbij te bekijken. Het valt op dat hun houding tegenover de welvaartsstaat sterk varieert. Alleen het Poolse PiS spreekt zich duidelijk uit voor de uitbreiding van de welvaartsstaat en heeft als regeringspartij verschillende sociale wetten uitgevoerd (bijv. een 13de maand voor gepensioneerden, verhogen gezins- en kinderbijslagen). Deze laatste maatregel kadert wel in een conservatieve politiek om de Poolse geboortecijfers op te krikken.

Het Hongaarse Fidesz hanteert eerder een "workfare"-benadering waarin alle heil van werk verwacht wordt. Zo creëerde de partij vormen van publieke tewerkstelling onder het minimumloon of kende het een belastingvermindering voor werkende gezinnen toe.

In Duitsland wordt AfD gekenmerkt door een zekere strategische vaagheid en zijn twee strekkingen actief binnen de partij: een gedeelte pleit voor een afbouw van de welvaartsstaat, een ander deel gaat voor welvaartsnativisme à la RN en VB.

De Lega in Italië volgt over het algemeen nog steeds een liberale agenda. Het pleiten voor een (lagere) vlaktaks en het tegenwerken van een betere regulering voor preciaire werknemers (bijv. koeriers) zijn daar perfecte illustraties van.

We zien wel bij alle partijen pleidooien voor systemen van vervroegde pensionering na een voldoende aantal loopbaanjaren. Dit is niet toevallig. Hiermee mikken ze op een publiek van hardwerkenden die het geluk hadden om een volledige carrière te doorlopen zonder onderbreking door werkloosheid, ziekte of andere vormen van inactiviteit. Een model dat bovendien zeker nadelig is voor vrouwen.

Ook al gaan deze partijen op zoek naar een programmatorische, "sociale" verbreding, het immigratiethema blijft zowel in België, Frankrijk, Duitsland als in Italië de core-business van extreemrechts én de belangrijkste bron van aantrekkingskracht voor het kiespubliek uit de werkende bevolking. Ook Fidesz en PiS slaan op dezelfde trommel, zij het dat ze pas na 2015 uitgesproken antimigrantenstandpunten begonnen in te nemen, als antwoord op de vluchtelingen crisis. Ook de vervelling van Lega Nord tot Lega legt nogmaals het kameleongehalte van extreemrechts bloot. Lega Nord ging vroeger fel te keer tegen de Italianen uit de zuidelijke regio's, maar verenigt nu alle Italianen die zich oncomfortabel voelen met buitenlandse nieuwkomers. Daarmee blijft alleen het Vlaams Belang over als separatistische (extreemrechtse) partij.

Hoe probeert extreemrechts zich te organiseren op de werkvloer?

Het Vlaams Blok/Vlaams Belang heeft in een (relatief) verleden plannen gesmeed om eigen kandidatenlijsten in te dienen bij sociale verkiezingen. Deze plannen waren zeer onsuccesvol en het is maar de vraag of het aankondigen van eigen lijsten niet eerder onderdeel was van een strategische beschadigingsoperatie van de klassieke vakbonden in plaats van een welgemeende poging om in te breken bij de sociale verkiezingen. Deze operaties kaderden op een bepaald moment in de werking van een soort van vakbondscel binnen het Vlaams Belang onder leiding van wijlen Marie-Rose Morel en resulteerden onder meer in het boek "Welkom in Vakbondistan" uit 2010 waarin de

3 "kleur"vakbonden in een slecht daglicht geplaatst werden.

De laatste jaren blijft het op dat vlak windstil bij het VB. De partij gaat om strategische redenen ook minder te keer tegen de vakbonden. Het is duidelijk dat ze nu vooral ziertjes probeert te winnen door een intensief gebruik van verschillende socialemediakanalen. Daaraan worden trouwens astronomische bedragen besteed.

In een aantal andere Europese buurlanden probeert extreemrechts wel degelijk nog altijd voet aan de grond te

krijgen op de werkvloer. In Duitsland diende de extreemrechtse groepering “Zentrum automobiel” (ZA) lijsten in bij de sociale verkiezingen en werden verschillende leden verkozen in de Daimler-fabrieken. ZA profileert zich als een tegenmacht voor de klassieke “gevestigde” vakbond en pretendeert om op te komen voor de “gewone werknemers”. Volgens de betrokken vakbondsmilitanten communiceert deze groepering op een zeer agressieve en assertieve manier op personeelsvergaderingen, maar stelt ze zich eerder passief, ja zelfs apathisch op in de overlegorganen achter gesloten deuren. Dit legt nogmaals het rechtspopulistische karakter van ZA bloot.

In Polen, Hongarije en Italië schuren een aantal vakbondsfederaties zeer dicht bij extreemrechts aan.

Zo stelt Solidarnosc in Polen zich de laatste jaren radicaler op als een christelijke nationaal-conservatieve vakbond die opkomt voor de traditionele christelijke waarden en voor een sterke rol van de kerk in de samenleving en zich verzet tegen de emancipatiestrijd van vrouwen en LGBTBI+'s. Op de werkplek daarentegen stelt Solidarnosc

vaak onrealistische eisen en probeert het zich te profileren ten koste van de andere vakbonden. Op die manier proberen ze leden te winnen, maar verzwakken ze ook de onderhandelingspositie van de vakbonden tegenover de werkgever. En vergroten ze volgens de andere vakbonden het ongelof, de desillusie in de vakbond bij de werknemers.

In Italië heeft de Unione Generale del Lavoro (UGL) duidelijke linken met de radicaalrechtse Lega. Op het terrein presenteert de UGL zich als een traditionele vakbond die zich toelegt op de ‘klassieke’ syndicale thema's zoals loon- en arbeidsvoorwaarden. In de praktijk profileert het zich als zeer werkgeversvriendelijk en kan het beschouwd worden als een “gele” vakbond, die nauw aanleunt bij de werkgever (en bij de politiek van Lega).

Ook Hongarije en Frankrijk kennen het fenomeen van gele vakbonden, “business unionism” in de vakterminologie. Daarmee bedoelen we vakbonden die micro-economisch denken en duidelijke linken hebben met de werkgevers of met radicaalrechtse partijen.

Syndicale tegenstrategieën

Het is moeilijk om één lijn te trekken in de tegenstrategieën van de zes onderzochte vakbonden. Daarvoor is de context in de verschillende landen te uiteenlopend. In een aantal landen is extreemrechts aan de macht, in andere landen hebben radicaalrechtse groeperingen dan weer voet aan de grond gekregen op de werkvloer (in de overlegorganen) of nemen vakbondsfederaties zelfs een extreemrechts profiel aan.

In België heeft extreemrechts zich nog niet op die manier kunnen inwerken in het bestaande syndicale landschap. Systemen zoals het cordon sanitaire, strikte voorwaarden van representativiteit om lijsten in te dienen bij sociale verkiezingen en niet in het minst de onverenigbaarheid van vakbondslidmaatschap met engagement voor een extreemrechtse partij, hebben op dat vlak gewerkt. Dit neemt niet weg dat in Vlaanderen het Vlaams Belang een grote aanhang heeft bij vakbondsleden en bij de werknemers in het algemeen. Dit heeft postelectionair onderzoek in 2010 en 2014 al uitgewezen¹. Zoals gezegd is het Vlaams Belang bijzonder sterk aanwezig op sociale media en weet het daarbij een gevoelige snaar te raken

bij een deel van onze achterban. Dit komt onder meer tot uiting bij het aantal likes en retweets van posts van VB. De Belgische vakbonden gaan meer dan een tandje moeten bijsteken om hun communicatie op sociale media een boost te geven. Het ACV heeft de voorbije jaren ook geïnvesteerd in politieke vorming van de militanten. Dit zowel in de basisvorming als in de vorming voor ervaren militanten.

Ook in de buurlanden hebben de vakbonden volop ingezet op politieke vorming op en buiten de werkplek. We pikken hier één markant voorbeeld uit. In de vestiging van Lamborghini in Turijn is er een verplichte (!) vorming over het belang van de Italiaanse (antifascistische) grondwet voor alle werknemers. De vakbonden staan daar heel sterk en hebben dit via sociaal overleg kunnen afdwingen. Lamborghini is op dat vlak een buitenbeentje. In de meeste gevallen is de vorming, net als in België, hoofdzakelijk bestemd voor vakbondsmilitanten.

De vakbonden in Polen en Hongarije blijven weg van politieke vorming en andere controversiële en polariserende

¹ Abts, Swyngedouw & Billiet 2010; Abts, Swyngedouw & Meuleman, 2014.

thema's waarvoor de extreemrechtse (regerings)partijen vaak op de vingers getikt worden door Europa (gebrek aan respect voor de onafhankelijkheid van de media, miskennen van rechten voor LGBTI+'s en vrouwen, beknotten onafhankelijke rechtspraak...). Ze leggen de focus op loonbeleid en arbeidsrechten en beoefenen op die manier eerder een vorm van "economic unionism". Dit is uiteraard het gevolg van de agressieve politiek van Fidesz en PiS. Maar het heeft ook te maken met de geringe organisatiekracht en slinkende ledencijfers. Vakbonden in het vroegere Oostblok moesten zich ook heruitvinden na de val van de Muur en in eerste instantie duidelijk maken dat ze er in slagen om de materiële belangen van de leden te verdedigen. Maar dit heeft zeker zijn schaduwzijde: vakbondsverantwoordelijken merken dat veel werknemers vatbaar zijn voor simpele boodschappen of valse beloften, ook op de werkvloer, en dat het aanscherpen van het

(politiek) bewustzijn eigenlijk noodzakelijk is om syndicale successen te kunnen boeken.²

Tot slot is het ook interessant om te bekijken hoe vakbonden omgaan met eigen leden die extreemrechtse sympathieën etaleren. In België en Frankrijk bestaan er procedures van onverenigbaarheid die kunnen leiden tot uitsluiting. In beide landen wordt een mogelijke uitsluiting wel voorafgegaan door een gesprek met het lid en krijgt datzelfde lid de kans om zijn engagement binnen extreemrechtse partijen terug te schroeven.

In Hongarije en Polen reageren de vakbonden niet op dergelijke leden. Duitse en Italiaanse vakbonden nemen een middenpositie in en zetten vooral in op overtuigingswerk. Ze leggen het onderscheid bloot tussen de vakbondstandpunten en de extreemrechtse ideeën.

Slotbeschouwingen

De manier waarop extreemrechts de sympathie van de werknemers probeert te winnen verschilt van land tot land, onder meer afhankelijk van de manier waarop de werknemersvertegenwoordiging in de bedrijven is georganiseerd. Het antwoord van de vakbonden varieert bijgevolg evenzeer. Er is jammer genoeg nergens een wondermiddel gevonden. Toch blijft het belangrijk dat vakbonden – waar mogelijk – hun bredere sociaal-politieke rol blijven spelen. Dit geldt zeker voor Vlaanderen waar we alles op alles moeten zetten om in 2024 een absolute meerderheid van Vlaams Belang en N-VA te vermijden. Daarvoor is onder meer een brede mobilisatie van de vakbonden en andere middenveldorganisaties nodig. In die optiek sluit

het ACV zich aan bij de 8-meicoalitie die probeert om van 8 mei (einde Tweede Wereldoorlog) opnieuw een officiële feestdag te maken en de strijd tegen het fascisme nieuw leven wil inblazen.

Het ACV zal zeker de handschoen opnemen om de eigen achterban te informeren en te sensibiliseren over de gevaren van extreemrechts. Met onze militanten willen we vormen van politiserend vormingswerk op touw zetten als tegenstrategie. We nemen daarnaast ook de uitdaging aan om met gerichte initiatieven en communicatiecampagnes de bredere werknemersgroep te bereiken. Op hoop van zegen!

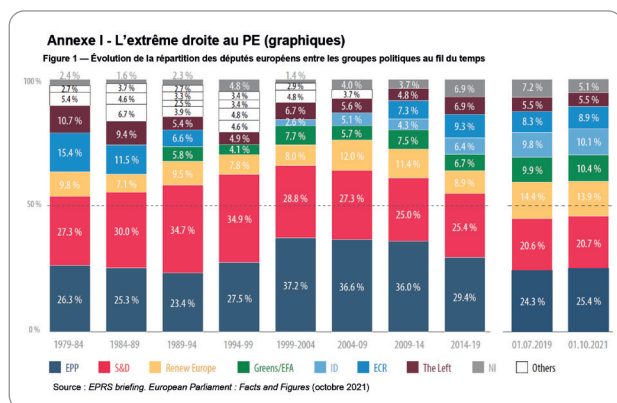
² Dit hoofdstuk is oorspronkelijk gepubliceerd als artikel in het tijdschrift *Démocratie*
http://revue-democratie.be/images/articles-en-pdf/2022/decembre_22/1-avec_compression.pdf

Extreemrechts in het Europees Parlement

“De aanwezigheid van extreemrechtse partijen en bewegingen in het Europees Parlement is in de loop van de tijd aanzienlijk toegenomen”, analyseert het EVV in een resolutie van juni 2022.¹ “Meer dan één op de vijf leden van het Europees Parlement behoort nu tot extreemrechtse partijen/bewegingen en/of politieke groeperingen die bestaan uit extreemrechtse partijen/bewegingen. De Groep Identiteit en Democratie (ID) telt momenteel 65 EP-leden. De Fractie Europese Conservatieven en Hervormers (ECR) heeft momenteel 64 leden. Zij zijn de vijfde en zesde grootste fracties in het Europees Parlement. Daarnaast zijn er verschillende zogenaamde ‘niet-ingeschrevenen’ (NI) MEP afkomstig van extreemrechtse partijen en bewegingen.”

In dit stadium bestaan er weinig studies over de specifieke Europese dimensie van extreemrechts en de aanwezigheid van deze partijen in Brussel.² Een uitzondering is het rapport ‘Europe’s authoritarian right with two faces:

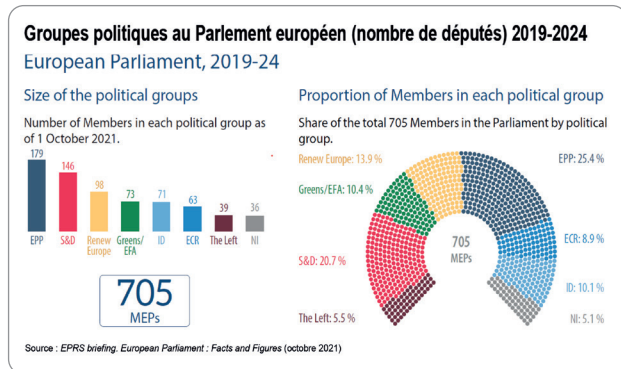
anti-elite’parties serving the interests of big business-s’³, opgesteld door het Corporate European Observatory (CEO) voor de laatste Europese verkiezingen. In 2019 concludeerde CEO: “De beweringen van deze partijen dat zij de ‘elite’ afwijzen, houden geen stand. Zoals uit dit verslag blijkt, verwerpen de politici van deze partijen niet het ‘establishment’, maar spannen ze graag samen met de rijken en machtigen of met bedrijfsbelangen, in binnen- of buitenland, voor financiering en politieke bescherming. (...) Deze partijen geloven niet in echte, levendige democratieën, ondanks hun ‘people power’-retoriek. In plaats daarvan presenteren zij een toekomstvisie die gebaseerd is op (ultra)nationalisme, ook al hebben veel van hen onlangs hun naam gewijzigd in een poging hun meest onverbloemde racistische en extreme elementen af te zwakken en hun aantrekkingskracht te vergroten. Veel van de in dit rapport genoemde partijen werken -ondanks hun nationalistische agenda’s- maar al te graag samen met de Russische regering en haar bondgenoten, Chinese belangen of controversiële Amerikaanse figuren, waar nodig.”

Zij “exploiteren (...) de retoriek van het beëindigen van corruptie, het bestrijden van de belangen van ‘elites’, het terugwinnen van ‘nationale’ waardigheid en identiteit, en het verdedigen van de rechten van ‘gewone mensen’. Het contrast tussen deze retoriek en hun feitelijke daden is echter opvallend. Van repressieve wetten tot de financiering van zwart geld, van corruptieschandalen tot persoonlijke verrijking, van deregulering van het bedrijfsleven tot belastingontduiking, de verdediging van de belangen van de ‘elites’ vermomd als de verdediging van de ontevreden

1 <https://www.etuc.org/system/files/document/file2022-06/Adopted%20Resolution%20-%20FR%20-%20ETUC%20policy%20on%20countering%20the%20far-right%20in%20the%20European%20Parliament.pdf>
 2 Wat specifiek de verkiezingen van 2019 betreft, kan het werk van Nicolas Lebourg en Jean-Yves Camus nuttig zijn, zie met name <https://chairescitoyennete.com/wp-content/uploads/2020/06/Chaire-citoyennete-droites-extr%C3%AAses-en-Europe-1.pdf>.
 3 <https://corporateeurope.org/en/2019/05/europes-two-faced-authoritarian-right-anti-elite-parties-serving-big-business-interests>

klassen zijn ken-merkend voor de autoritaire rechtse partijen die zich in Europa ontwikkelden.”⁴

Bij ons weten ontbreekt het nog steeds aan kritisch en diepgaand wetenschappelijk onderzoek naar het Europees Parlement als coördinatieplaats voor extreemrechts, ondanks het feit dat leidende figuren van hedendaagse extreemrechtse partijen al geruime tijd in het Europees Parlement zetelen. Dit was het geval voor Victor Orban, Giorgia Meloni, Marine Le Pen en Matteo Salvini, en vele andere actoren van het Europese institutionele extreemrechtse spectrum.

Uitzondering zijn studieprojecten en kritische nieuwssites als ‘C4R’⁵ of ‘Het Observatorium’⁶ die onlangs belangrijke pogingen onthulden om de verschillende politieke stromingen van Europees extreemrechts te coördineren en te verenigen. Sinds 2021 wordt een reeks conferenties gehouden om de coördinatie van de Europese extreemrechtse partijen te versterken, waarschijnlijk voorbereid in Brussel en rond het Europees Parlement. “De dubbele flop voor het Vlaams Belang - Derde mislukte extreemrechtse Europese top op rij”, kopte Het Observatorium naar aanleiding van een conferentie in de havenstad Antwerpen (België) in juni 2022⁷. Het artikel stelde: “De internationale conferentie in Antwerpen was de derde poging op rij om binnen Europees extreemrechts de vielen gelijk te stemmen. In juli 2021 kondigden 15 Europese extreemrechtse partijen met veel bombarie aan dat ze Europa ‘diepgaand gingen hervormen.’”

“Na het mislukken van de top in Warschau in december 2021 deden ze op 29 januari 2022 in Madrid een nieuwe mislukte poging. Belangrijke partijen als Alternative für Deutschland (Duitsland), Sverigedemokraterna (Zweden)

of de Italiaanse Lega kwamen niet opdagen. (...) De situatie was nog erger in Antwerpen, terwijl in Madrid de aanwezigheid van VOX de deelname van twee Europese premiers rond de tafel mogelijk had gemaakt, de Hongaar Viktor Orban en de Poolse Mateusz Morawiecki. Het Vlaams Belang, de gastheer van de bijeenkomst, moest het doen met een videoboodschap van Marine Le Pen uit Frankrijk. Verschillende andere Europese extreemrechtse partijen, zoals de Poolse PiS, de Spaanse VOX, de Italiaanse Lega en de Oostenrijkse FPÖ, maakten niet eens de reis.”⁸

De nieuwe geopolitieke context sinds de oorlog in Oekraïne heeft deze pogingen tot vereniging en toenadering definitief ten grave gedragen. Tussen de meer Atlantische standpunten, met name binnen ECR, en andere pro-Poetin standpunten, met name van de RN en AfD binnen ID of zelfs het onafhankelijke Fidesz, was geen onmiddellijke overeenstemming meer mogelijk.

Bij ons weten bestaat er ook weinig of geen diepgaande kritische analyse van de projecten van culturele hegemonie en vormen van metapolitiek die Europese extreemrechtse actoren binnen de EU willen nastreven. Er is ook weinig kritische analyse van de uitwisselingen tussen extreemrechtse politici en intellectuelen specifiek op Europees niveau. Wat zijn de ambities van samenwerkingsverbanden zoals die tussen Alain de Benoist, een van de oprichters van Nieuw Rechts, die ‘al tientallen jaren werkt aan de vernietiging van de dijken die extreemrechts scheiden van rechts en de rest van het politieke veld’⁹ en intellectuelen als Mark Elchardus, die o.a. samenwerkten voor een boekproject.¹⁰ De Benoist ‘richtte in 1968 met gelijkgezinden de ‘GRECE’ op, een neofascistische denktank met als doel de ‘culturele revolutie van rechts.’ Het ‘nieuw rechts’ beweert modern en intellectueel te zijn, maar achter deze façade gaan bekende antidemocratische of racistische denkpatronen schuil.

4 <https://corporateeurope.org/en/2019/05/europes-two-faced-authoritarian-right-anti-elite-parties-serving-big-business-interests>

5 <https://www.hetobservatorium.be/2022/06/26/de-dubbele-flop-voor-het-vlaams-belang>

6 <https://www.cairn.info/revue-du-crieur-2017-1-page-128.htm>

7 <https://www.hetobservatorium.be/2022/06/26/de-dubbele-flop-voor-het-vlaams-belang/>

8 www.hetobservatorium.be

9 <https://www.cairn.info/revue-du-crieur-2017-1-page-128.htm>

10 « Alain De Benoist, Tegen het liberalisme. De samenleving is geen markt. Voorwoord: Mark Elchardus, ID, 2020

2. Evolutie van extreem- en populistisch rechts in het EP

De ECR werd opgericht rond 'Movement for European Reform' na de Europese verkiezingen van 2009, op initiatief van de leider van de Britse conservatieve partij David Cameron. Destijds was zij in wezen neoliberal, maar nog niet identitair en xenofob. Momenteel is de grootste partij in de groep in termen van parlementsleden de Poolse Partij Recht en Rechtvaardigheid (PiS). Deze verschuiving in invloed is ook problematisch voor andere partijen die historisch gezien meer op één lijn zaten met de pro-marktstandpunten van de Britse Conservatieven, zoals de NVA. De onderstaande [grafiek 1] van Votewatch Europe illustreert dit fenomeen.¹¹

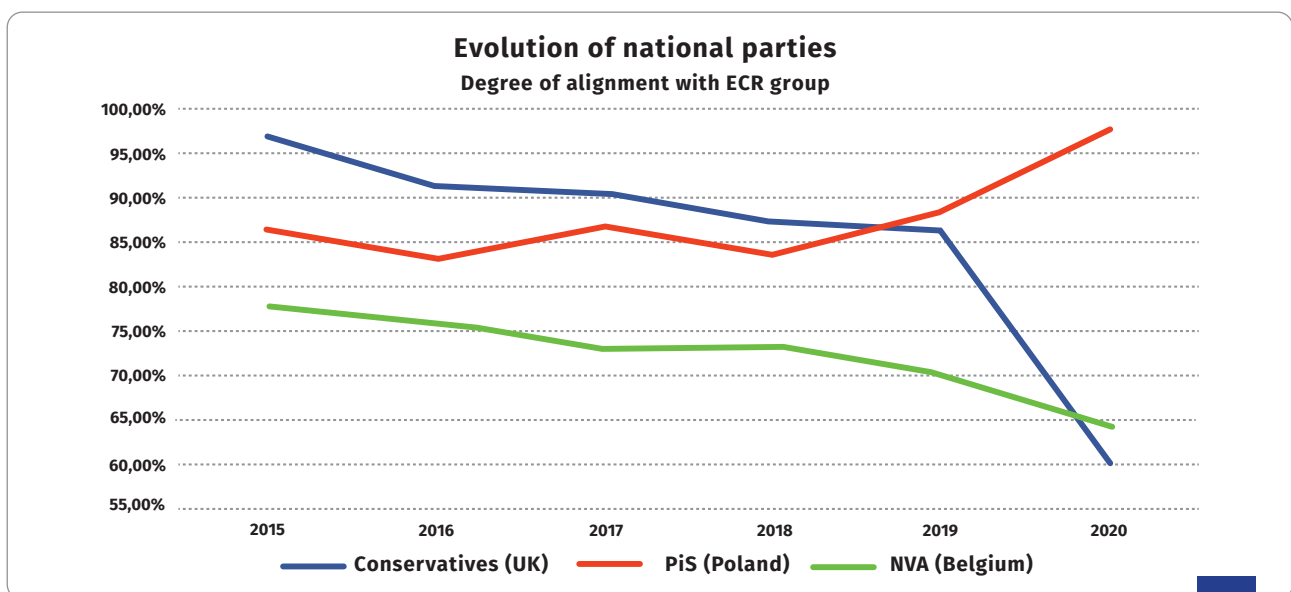
“De ECR is grotendeels genegeerd door politieke wetenschappers, journalisten en andere beleidsmakers in Brussel”, concludeert een van de enige wetenschappelijke publicaties die over deze partij zijn gevonden.¹² De ‘Verklaring van Praag’ was fundamenteel voor deze partij, het stelt met name de volgende principes in artikel 1: ‘Vrij ondernemerschap, vrije en eerlijke handel en concurrentie, minimale regulering, lage belastingen en beperkte overheid zijn de ultieme katalysatoren voor individuele vrijheid en persoonlijke en nationale welvaart.’ Van een zeer neoliberale partij heeft zij zich ontwikkeld tot een steeds meer identitaire partij, met xenofobe en extreemrechtse componenten, net als het Forum voor Democratie (NL), de Zweedse Democraten (DW), VOX (ES) en de Broeders van Italië (IT).

ID is opgericht in juni 2019, als een politieke groepering in het Europees Parlement van nationalistisch en extreemrechtse partijen met affiliaties van onder meer de RN (FR), AfD (DE), Lega (IT), VVD (NL) en Vlaams Belang (BE). Veel minder neoliberal in hun discours dan ECR, presenteert ID sociale retoriek zoals de niet in groepen ingeschrevenen MEP (NI) in het Europees Parlement, die niet (meer) tot fracties behoren, zoals de Fidesz-leden van Orban.

De AfD wil de invloed van ‘Brussel’ in de EU aanzienlijk verminderen en meer bevoegdheden teruggeven aan de lidstaten. Ze willen de Unie hervormen ‘in haar hoofd en in haar leden, maar niet vernietigen’, aldus Jörg Meuthen, de voormalige fractieleider van de AfD. Bovendien moet het continent volgens hun visie in een ‘fort’ worden veranderd en moeten de ‘buitengrenzen sterk worden beschermd’. Tijdens de oprichtingsvergadering zei Salvini dat hij een ‘nationalistische internationale’ voor ogen had, ook al verschillen de standpunten van de partijen.

Stemgedrag

Een analyse van het stemgedrag van deze legislatuur (2019-2024) laat toe om onder andere nauwkeurig na te gaan of de sociale retoriek van extreemrechts in het EP consistent is. De stemming over de ‘gezamenlijke actie voor zorg’ kan hier representatief voor de sociale stemmingen zijn [Grafiek 2]. Een grote meerderheid heeft het verslag goedgekeurd in de Commissie Werkgelegenheid, de Commissie

1

¹¹ <https://www.votewatch.eu/blog/european-parliament-current-and-future-dynamics/>
¹² <https://www.scilit.net/article/acfeb4da0d885bfb42cf94fc2c8ecde3>

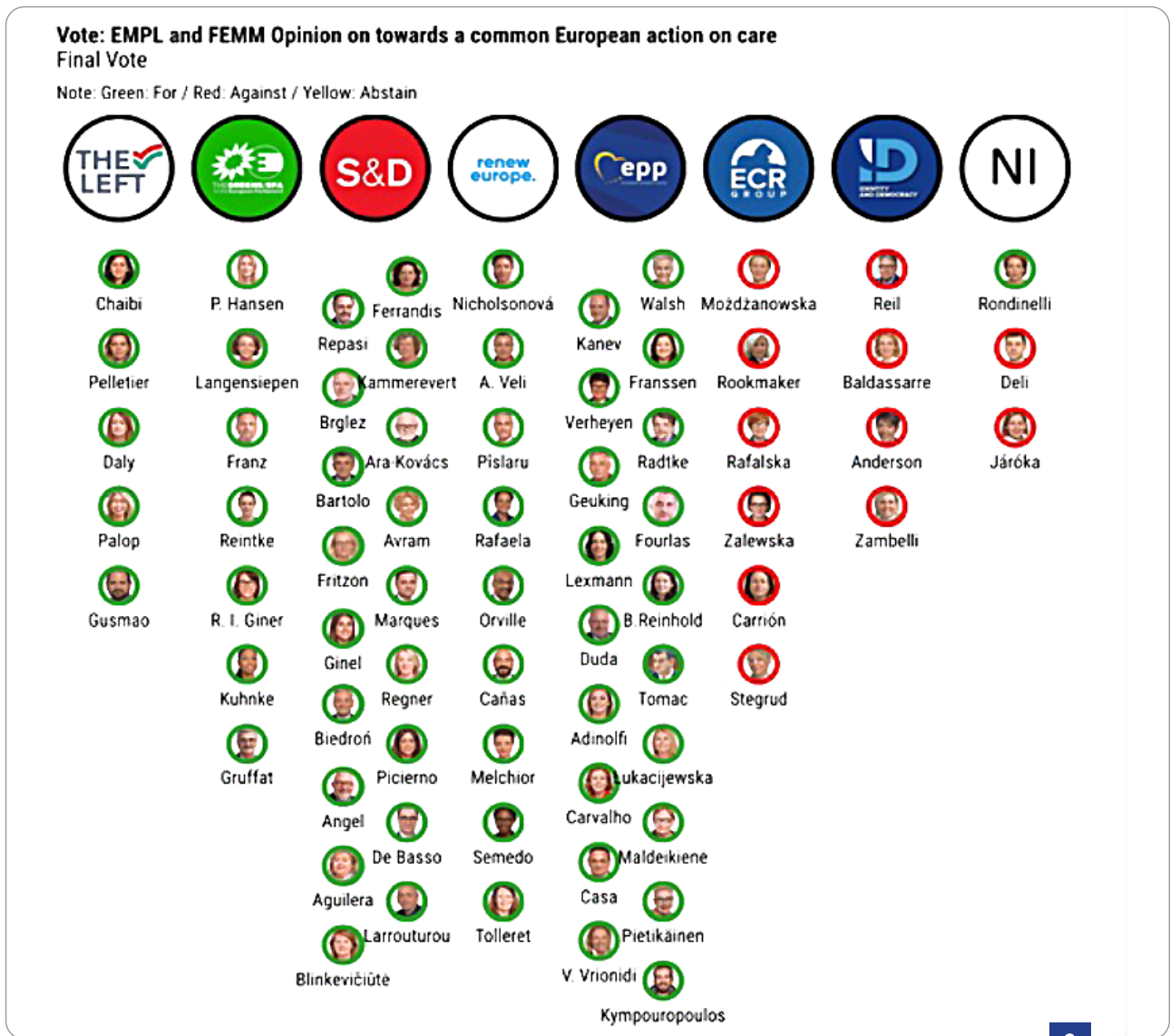

Gendergelijkheid en in de plenaire vergadering; alleen de leden van, ECR, ID en sommige NI waren duidelijk tegen.

Zoals ook blijkt uit de analyse¹³ 'Europe, Equality and Just Transition', uitgevoerd door Votewatch Europe op verzoek van het Belgisch Vakbondsfront en BAPN in 2022, was het gedrag bij de belangrijkste sociale stemmingen in de plenaire vergadering voor de eerste helft van de legislatuur 2019-2024 zeer uniform onder de Belgische Europarlementariërs, d.w.z. een brede steun van parlementsleden van links en centrum en oppositie van die van uiterst rechts en extreemrechts, ECR en ID in dit geval, alsook de Belgische parlementsleden van de NVA en het Vlaams Belang.

De stemming over het verslag over armoede onder werkenden [Grafiek 3] maakt dit ook duidelijk. De belangrijkste stemming tijdens deze zittingsperiode over sociale kwesties was ongetwijfeld de stemming over de minimumloonrichtlijn [Grafiek 4].

Het stemgedrag van de Belgische parlementsleden is opnieuw hetzelfde, namelijk brede steun, met uitzondering van de NVA en het Vlaams Belang. Het verzet van de NVA tegen een dergelijk project kan nauwelijks verbazing wekken. Voor het Vlaams Belang kan het verrassender lijken, omdat het niet overeenstemt met zijn meer sociale discours. Achter de retoriek volgt het stemgedrag niet.

13 https://twitter.com/acv_csc_europe/status/1541390075908472832

Belangrijke stemmingen over digitale soevereiniteit - zoals de stemming over de DSA, [Grafiek 5] - het belangrijkste stuk GAFAM-regelgeving van deze zittingsperiode - geven eerder aan hoe extreemrechtse en radicaal-rechtse partijen niet stemmen voor hun volk, dat wordt ondermijnd door Big Tech-conglomeraten. Ook bij de stemming over beleidsmaatregelen inzake gelijkheid en non-discriminatie worden zeer vergelijkbare stemresultaten waargenomen [Grafiek 6].

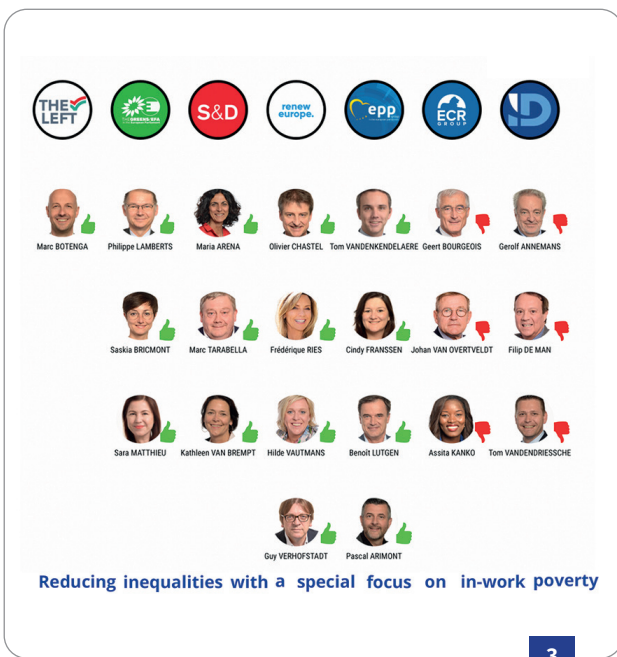
Als het gaat om stemmingen over economische, interne markt- en handelskwesties zijn de breuklijnen binnen de fracties van het Europees Parlement vaak dezelfde. In dit verband volgt verder het resultaat van een belangrijke stemming over belastingharmonisatie, waarbij de NVA en het Vlaams Belang Orbans Fidesz-manoevres steunden [Grafiek 7].

Verontrustender kan alleen nog het gebrek aan respect voor de democratie zijn dat sommige extreemrechtse partijen ook in hun stemgedrag in EP aan de dag leggen¹⁴, o.a. hun verzet tegen versterking van het bedreigde 'civiele ruimte', en hoewel deze ruimte het maatschappelijk middenveld in staat stelt zijn rol in een democratische samenleving ten volle te spelen. [Grafiek 8]

Dit wordt ook bevestigd wanneer men het stemgedrag van sommige ID-componenten analyseert, met name in de context van de oorlog in Oekraïne [Grafiek 9]. Zo stemde een groot deel van de ID in december 2022 tegen een resolutie ter bescherming van de

Russische mensenrechten organisatie Memorial [Grafiek 10]. Het doel van deze organisatie was 'het bewaren van de herinnering aan de slachtoffers van de Sovjetmacht, met name de stalinistische macht, maar ook aan meer recente misstanden die in Rusland zijn gepleegd, zoals in Tsjetsjenië. Haar oorsprong gaat terug tot de Perestrojka periode, toen zij hulp organiseerde aan politieke gevangenen, slachtoffers van het Sovjet regime'.¹⁵

Erger nog, sommigen zoals de AfD of de RN waren tegen een resolutie waarin mensenrechtenschendingen door de Wagner-milities aan de kaak werden gesteld en dit drie maanden voor de oorlog in Oekraïne. Zelfs binnen de ID, die de meest radicale standpunten vertegenwoordigt, onthielden de meeste nationale componenten zich van stemming. Wat ten slotte nog meer verbazing kan wekken bij partijen die dicht bij de theorie van de 'grote vervanging' en 'omvolking' staan, is dat zij geen beleid steunen dat structurele oplossingen aandraagt voor internationale conflicten, zoals blijkt uit de stemming over een verslag over 'Bevordering van regionale stabiliteit en veiligheid in het Midden-Oosten'. [Grafiek 11]

14 https://twitter.com/acv_csc_europe/status/1524338117884448769

15 <https://academieroyale.be/fr/actualites-detail/messages/colloque-il-histoire-captivenbsp- historiens-temoins-descendantsi-occasion-remise-du-prix-academie-royale-belgique- msupmesup-iri-na-scherbakova-30nbsseptembre/>

European Trade Union e-action of ACV-CSC-Belgium @acv_csc_europe

Key file - #DigitalServicesAct #DSA - as #trilogues go into the 3rd round (15/3), @VoteWatchEurope & see how BE #MEPs voted earlier on the @SchaldemoseMEP report in the @Europarl (20/1) - peplevsbig.tech - broad support, against only #NVA-#ECR and #VlaamsBelang-#ID

Digital Services Act
Vote: DSA commission proposal (20/01/2022)
Voting behaviour of Belgian MEPs by political groups
Note: Green / For / Red / Against / Yellow / Abstain / Grey / Not voting

PeopleVsBigTech and 9 others 5

European Trade Union e-action of ACV-CSC... @acv_csc_eu... - 3 min

#EU #GenderPayGap won't end until 2104 without #action - key vote at next week's @Europarl_EN plenary - @VoteWatchEurope calls for further strong support for #GenderPayTransparency after the #EMPL and #FEMM committee vote (see hereunder) - @VoteWatchEurope for #EqualPay next week

European Trade Union e-action of ACV-CSC... @acv_csc_eu... - Mar 28

Joint #EMPL, #FEMM opinion on the #Pay #Transparency Directive - @VoteWatchEurope and have a look at the positions in the @Europarl_EN plenary, #EMPL & #FEMM (17/3/22) - very large support, except from #ECR (-), #ID (-) - more and further strong engagement for #Equalpay now needed

Belga News Agency en 9 autres personnes 6

Pinned Tweet

European Trade Union e-action of ACV-CSC... @acv_csc_eu... - 17h

Supporting Victor #Orban's #HO gov which blocks a global minimum #corporate #tax deal of even 15%, impossible? It's not: #NVA & #VlaamsBelang voting in support of #HO gov and against the most immediate people's interests at last @Europarl_EN plenary

Vote: On national vetoes to undermine the global tax deal (motion for resolution)
Voting behaviour of Belgian MEPs by political groups
Green / For / Red / Against / Yellow / Abstain / Grey / Not voting

EUROPEAN TRADE UNIONS and 9 others 7

European Trade Union e-action of ACV... @acv_c... - May 11, 2022

"Only 3.1% of the world's population lives in countries with open civic space" @CIVICUSalliance Monitor 2022 - @VoteWatchEurope on the recent @europarl report on shrinking civic space - strong support to protect civic space, apart from ECR (BE:NVA) and ID (BE:Vlaams Belang)

EUROPEAN TRADE UNIONS and 9 others 8

European Trade Union e-action of ACV... @acv_c... - May 11, 2022

While "only 3.1% of the world's population lives in countries with open civic space" (@CIVICUSalliance), @VoteWatchEurope on the @europarl @donath_anna report on shrinking civic space - 100 % of the far right ID MEP were against the measures to protect civic space, beware!

8

Continuous crackdown on civil society and human rights defenders in Russia: the case of human rights organisation Memorial - joint motion for resolution - vote resolution (as a whole)
For 526, Against 116, Abstentions 54, Non voters 0 (adopted - 16.03.2022)
Power table within IDG

9

Human rights violations by private military and security companies, particularly the Wagner Group - Joint motion for resolution (as a whole)
For 585, Against 40, Abstentions 43, Non voters 0 (adopted - 25.11.2021)
Power table within IDG

10

3. Beleid van het EVV inzake de strijd tegen extremrechts in het Europees Parlement

In een dergelijke context is het standpunt van het EVV uiteraard duidelijk, zoals vermeld in de resolutie van juni 2022. Daarin staat: “In overeenstemming met haar grondbeginselen en waarden, zoals uiteengezet in haar statuten, en de routekaart van ‘het EVV-Ontwikkeling van het vakbondsantwoord’ op de opkomst van extremrechts, bevestigt het EVV zijn inzet om extremrechts op Europees niveau en in het Europees Parlement tegen te gaan. Het EVV verbindt zich ertoe extremrechtse boodschappen te bestrijden en elke actie te vermijden die extremrechtse parlementsleden, partijen en bewegingen zou kunnen bevorderen. Het EVV verbindt zich ertoe geen betrekkingen of contacten te onderhouden met leden van het Europees Parlement, partijen en bewegingen van extremrechts en hen niet uit te nodigen om deel te nemen aan vakbondsinitiatieven. Aan het begin van elke zittingsperiode bespreekt het EVV met zijn aangeslotenen de situatie in het Europees Parlement met betrekking tot extremrechts en beoordeelt het de noodzaak om de specifieke actievoorwaarden indien overeenkomstig aan te passen.

Voor deze zittingsperiode (2019-2024) zal het EVV:

- Betrekkingen onderhouden met de 5 ‘democratische/pro-Europese’ fracties en hun EP-leden (Links, Groenen/EVA, S&D, EN, EPP) en met onafhankelijke EP-leden die niet tot extremrechtse partijen behoren. De leden van deze fracties zijn ook de onderdelen van de vakbondsintergroep in het Europees Parlement;
- Geen relatie/contact met de leden van ECR- groep. Een uitzondering kan worden gemaakt in beperkte gevallen waarin het RCE-lid een officiële in het EP (bijvoorbeeld commissievoorzitter, rapporteur voor een verslag/resolutie) wanneer de inzet voor de verdediging van de belangen van werknemers en vakbonden noodzakelijk is;
- Geen betrekkingen/contacten hebben met leden van de ID-groep;
- Geen betrekkingen/contacten hebben met niet-ingeschrevenen van extremrechtse partijen en bewegingen van extremrechts.¹⁶

¹⁶ <https://www.etuc.org/system/files/document/file2022-06/Adopted%20Resolution%20-%20FR%20-%20ETUC%20policy%20on%20countering%20the%20far-right%20in%20the%20European%20Parliament.pdf>

Landenrapport Vakbonden tegen extreemrechts in **België**

1. Extreemrechts in het politieke partijenlandschap in België

Het Belgisch partijenlandschap wordt sinds de meest recente verkiezingen van 2019 gekenmerkt door een groter belang en grotere omvang van extreemrechts. Bij de jongste verkiezingen behaalde Vlaams Belang 19% van de stemmen van de Nederlandstalige kiezers. Vlaams Belang ging vooruit ten koste van de nationalistisch-conservatieve en rechts-liberale partij N-VA, die in stemmenaantal achteruitging, van 33% in 2014 naar 25% in 2019.

Extreemrechts kent in België historische antecedenten met het Vlaams Nationalistisch Verbond dat in de jaren 1930 in extreemrechts vaarwater terecht kwam en de Rex-beweging die in Franstalig België actief was. Deze partijen kozen tijdens de Tweede Wereldoorlog voor collaboratie met de Duitse bezetter. Na de Tweede Wereldoorlog verdween extreemrechts voor meer dan 30 jaar uit het Belgische partijenlandschap. Pas begin jaren 1980 maakte extreemrechts terug zijn opwachting. In 1978 kwam er een scheuring in de Vlaams-nationalistische democratische partij Volksunie. Een radicale fractie was het niet eens met het Egmontpact, een stap in het federaliseringsproces van België. Het Egmontpact ging voor hen niet ver genoeg. Deze radicale Vlaams-nationalistische groep stichtte het Vlaams Blok. Dat ging zich vanaf het begin van de jaren 1980 steeds meer profileren als een antimigratie en anti-Islam partij. Een eerste grote electorale doorbraak voor het Vlaams Blok kwam er met de federale parlementsverkiezingen van 24 november 1991 – de zogenaamde

Zwarte Zondag – toen het Vlaams Blok de drempel van 10% overschreed. Met zijn 70-puntenplan van 1992 zette het Vlaams Blok in de eerste plaats in op de weigering van integratie van migranten en op zijn eis van terugkeer van alle niet-Europese migranten naar hun thuisland en op de beperking van de toegang tot jobs, woningen en welvaartsstaat tot het ‘eigen volk’. In het eisenplatform vinden daarnaast ook de Vlaams-nationalistische eis voor Vlaamse onafhankelijkheid en een eind aan de fiscale transfers naar Wallonië hun plaats. In 2004 spanden mensenrechtenorganisaties een proces aan tegen het Vlaams Blok en werd de partij effectief veroordeeld op basis van de antiracismewet. Dit betekende dat het Vlaams Blok niet alleen een boete moest betalen maar ook niet langer toegang kon krijgen tot partijfinanciering. Het Vlaams Blok werd dan ontbonden en er volgde een doorstart met de oprichting van het Vlaams Belang.

In Franstalig België kende – op een kortstondig en beperkt succes van het Front National¹ na – extreemrechts geen doorbraak. Meerdere verklaringen worden aangehaald voor de verschillen tussen beide regio's. Er is vooreerst de inbedding van extreemrechts in het Vlaams-nationalisme, al anderhalve eeuw één van de vier gevestigde politieke stromingen in Vlaanderen, naast de christendemocratische, socialistische en liberale. Een andere verklaring wijst in de richting van het sterkere cordon sanitaire in de Franstalige media en de pers die extreemrechts geen

¹ Het Front National werd opgericht in 1985 en behaalde in de Waalse regionale verkiezingen van 2004 8,1% van de stemmen, maar deensteerde dan weg en verloor in 2009/2010 alle vormen van parlementaire vertegenwoordiging.

stem hebben gegeven. Nog een andere verklaring kijkt naar de PS die in tegenstelling tot de socialistische partij in Vlaanderen en in tal van andere Europese landen niet de derde weg insloeg maar voor een economisch-linkse koers bleef kiezen en zo ook bleef genieten van het vertrouwen van de werknemersklasse. Het ABVV telde in 1991 bij zijn leden heel wat kiezers – tot 19% – die van de toenmalige SP overgingen naar het toenmalige Vlaams Blok.

Het extreemrechtse karakter van het Vlaams Blok bleek niet alleen uit zijn anti-immigratie- en antibuitenlanders-houding, maar ook uit zijn autoritaire en traditionele denkbeelden. Gedurende lange tijd liet het Vlaams Blok/Vlaams Belang zich opmerken met uitspraken die mannen en vrouwen in hun traditionele rollen bevestigden. Ze namen standpunt in tegen abortus en tegen homohuwelijken. In recente jaren, en vooral sinds het voorzitterschap van Tom Van Grieken, gaat Vlaams Belang niet meer openlijk in tegen de maatschappelijke consensus m.b.t. man/vrouw en genderrelaties. Wel wil Vlaams Belang bescherming van de eigen Vlaamse tradities, identiteit en cultuur, zoals het behoud van de veelgeplaaagde Zwarte Piet. Recentelijk hebben Vlaams Belang en Tom Van Grieken de oorlog ingezet tegen de nieuwe vijand ‘woke’ d.w.z. antiracistische en feministische emancipa-

torische bewegingen die opkomen voor sociale rechtvaardigheid en tegen discriminatie, niet alleen op basis van klasse maar ook op basis van etnische afkomst en gender.

Vlaams Belang – en Flip Dewinter met name – had tot voor kort nauwe banden met sterke man Poetin en Rusland. Met de inval van Rusland in Oekraïne wordt de pro-Russische houding minder openlijk geafficheerd. Vlaams Belang is lid van ID in het Europees Parlement, maar in tegenstelling tot zijn fractiegenoten gaat de partij niet actief en openbaar in tegen het in Vlaanderen brede draagvlak voor de EU. Al stemt Vlaams Belang binnen het Europees Parlement wel steeds tegen ‘meer’ Europa – zowel op economisch als op sociaal vlak – en vooral tegen een meer solidair Europa. Zo stemde de Europese parlementsleden van Vlaams Belang tegen een Europees minimumloon, maar is de partij wel voorstander van een Vlaams minimumloon.

Het Vlaams Blok had oorspronkelijk geen interne democratische instellingen. De voorzitter werd bijvoorbeeld niet verkozen, maar aangesteld. In recente jaren is er wel een evolutie naar meer interne democratische instellingen.

2. Extreemrechts en zijn strategieën en interventies t.o.v. werk en sociaal beleid

Het Vlaams Blok heeft zich van meet af aan geïdentificeerd als een werknemerspartij. Zo had de partij vrijwel vanaf de beginjaren eigen 1 mei-vieringen. Maar tegelijk was de partij wel tegen ‘de vakbond’ en tegen vakbond-sacties (‘Staken schaadt, werken baat’) en vooral voor de conservatieve waarden van familie en werk. De partij voerde een economisch rechtse koers. Vanaf de periode 2005-2010 werd de bocht ingezet naar een sociaaleconomisch linksere koers. Toch bleef de partij sterk tegen de vakbonden gekant, vooral in reactie op de strategieën van de vakbonden voor de uitsluiting van extreemrechts uit de eigen rangen (zie infra). In 2010 publiceerde Vlaams Belang-parlementslid Rob Verreycken ‘*Vakbondistan*’ waarmee hij de monopoliepositie van de vakbonden aanklaagde, die volgens hem deel uitmaken van het establishment en de belangen van het (eigen) volk niet meer verdedigen. Vlaams Belang richtte dan een interne vakbondscel op en een eigen vakbond, Vlaamse Solidaire Vakbond (2011) die zich klaarstoomde om deel te nemen aan de sociale verkiezingen van 2012. Toen deelname aan de sociale verkiezingen niet lukte, omdat de minimum-

drempel van 50.000 leden vereist voor deelname niet werd gehaald, werd de strategie van inzetten op een eigen vakbond opgegeven.

De meer economisch linkse posities vanaf 2005 zijn niet los te zien van de opkomst in die periode van N-VA dat zich binnen de Vlaams-nationalistische beweging positioneerde als economisch rechts en liberaal. Vlaams Belang ging in reactie een meer populistische en sociaal beschermende koers varen. Vlaams Belang staat nu voor een verlaging van de pensioenleeftijd van 67 naar 65 jaar en een minimumpensioen van 1.500 euro, op basis van bijdragen in gewerkte jaren aan het pensioenstelsel (*lees: voor autochtone Vlamingen of eigen volk en niet voor vluchtelingen of migranten*). Vlaams Belang zet vooral in op verzet tegen sociale dumping door buitenlanders die jobs van autochtone Vlamingen bedreigen, door concurrentie in eigen land met Oost-Europese gedetacheerde werknemers of delokalisatie van economische activiteiten naar het buitenland. Deze bedreiging doet zich in de analyse van Vlaams Belang vooral voor in de transport-

en de automobielsector. De strategie van Vlaams Belang is om actie te voeren aan de werkplek in deze sectoren. In 2012 voerde Vlaams Belang actie tegen de sluiting van FORD Genk in Limburg. De kritiek van Vlaams Belang had als mikpunt de beslissing om jobs uit Limburg te versluizen, maar was geen structurele kritiek op de wanpraktijken van een multinational of op de uitwassen van het kapitalistisch systeem als oorzaak van de sluiting. Tom Van Grieken en Vlaams Belang voerden in 2015 een flyer campagne aan de poorten van DAF Trucks Westerlo onder het motto 'Red Vlaamse jobs'. Vlaams Belang heeft dan wel

zijn strategie moeten opgeven van rechtstreekse toegang tot de werkplek, met een eigen vakbond, maar blijft in zijn sociale media de werknemersklasse rechtstreeks aanspreken. Vlaams Belang is na N-VA de partij in België die het grootste budget uitgeeft aan sociale media. Volgens de getuigen van ACV en ACV-CSC METEA die geïnterviewd werden voor de studie 'Meer democratie en geen racisme op de werkplek' zijn vooral jongere militanten vatbaar voor het extreemrechtse discours van Vlaams Belang en van de extremistische jongerengroep binnen Vlaams Belang Schild en Vrienden.

3. Strategieën van de vakbonden t.o.v. extreemrechts

De drie vakbonden in België hebben sinds de jaren 1980 een uitsluitingsprocedure voor leden van extreemrechts. Omdat de uitoefening van het stemrecht in België geheim is, gaat het hier over leden van de vakbonden die zich op de verkiezingslijsten van Vlaams Belang hebben geplaatst voor gemeentelijke, provinciale, regionale of federale verkiezingen. De auteurs van de studie 'Meer democratie en geen racisme op de werkvloer' zien de geïnstitutionaliseerde screeningsprocedures van leden op extreemrechts partijlidmaatschap en het cordon sanitaire rond extreemrechts van de Belgische vakbonden als uniek onder de vakbonden in de zes landen die in hun onderzoek aan bod komen. Zij brengen deze rechtlijnigheid ook in verband met de monopoliepositie van de vakbonden, die geen concurrentie van andere vakbonden moeten vrezen. Deze uitsluitingsprocedures van openlijk extreemrechtse partijleden beletten niet dat een aantal van de vakbondsleden extreemrechtse sympathieën of stemgedrag vertonen. Zo getuigde één van de ACV-geïnterviewden dat hij het aantal werknemers van DAF Trucks Westerlo die voor Vlaams Belang stemt op 25 à 30% inschatte, waarvan dus ook een ruim deel vakbondsleden. Ook in de vormingen worden de ACV-vormers regelmatig geconfronteerd met vooral jongere en nieuwe militanten die het extreemrechtse xenofobische en racistische gedachtegoed overnemen.

Naast de geïnstitutionaliseerde uitsluitingsprocedures hebben de vakbonden in België nog andere strategieën in stelling gebracht in de strijd tegen extreemrechts. Er is sinds de jaren 1990 maar vooral recent steeds een positieve inzet van de vakbonden geweest in bondgenootschappen met andere actoren in het sociaal middenveld rond antiracisme zoals 'Hand in Hand' en in antifascistische genootschappen zoals de recente '8 mei-coalitie'. Daarnaast was in de jaren 1990 de voornaamste strategie die van 'ontmaskering', waarbij de minder gekende

sociaaleconomische standpunten van Vlaams Belang openbaar werden gemaakt bij de vakbondsleden en de ruimere publieke opinie en werknemersklasse. In die jaren waren er een aantal publicaties en initiatieven, inzonderheid vanuit ABVV-middens zoals de Blokwatch en de publicatie 'Wat u moet weten over het Vlaams Belang' van Marc Spruyt en publicaties van Bruno Verlaeckaert en Norbert Van Overloop die het Vlaams Belang ontmaskerden als ondernemingsvriendelijke partij, die voorstander is van uitbreiding van overuren, van de verhoging van de pensioenleeftijd, van het afschaffen van de indexering van de lonen, van langer en flexibeler werken. De boodschap aan de werknemersklasse en aan de vakbondsleden was duidelijk: het Vlaams Belang verdedigt jouw belangen niet en extreemrechts is niet de oplossing. Ook het ACV focuste in zijn vormingsactiviteiten op deze strategie van ontmaskering.

In de daaropvolgende decennia, met de opkomst van N-VA, ging de aandacht in ACV-vormingen eerder naar het sociaaleconomisch rechtse en antisyndicale programma van N-VA, dat een directe bedreiging voor de werknemersklasse inhoudt. In meer recente tijden, met het terug opkomende extreemrechts, wordt in de basisvorming van militanten opnieuw meer plaatsgemaakt voor de bespreking van verrechtsing, populisme, complottheorieën en desinformatie of fake news. Naast de basisvorming van 5 dagen per jaar gedurende 4 jaar aan de nieuwe werknemersvertegenwoordigers, zijn er ook specifieke events en korte vormingen en info- en sensibiliseringsessies rond extreemrechts voor alle militanten. Er werd ook materiaal aangemaakt en verspreid rond rechts en verrechtsing. De auteurs van 'Meer democratie, geen racisme op de werkvloer' wijzen op de zwakke punten van deze strategie: de vorming is er niet voor alle werknemers (zoals in sommige andere landen in de studie) maar alleen voor vakbondsmilitanten, en ook nog niet voor alle militanten.

Daarnaast is er ook het werk dat het ACV doet rond de promotie van antiracisme en het omgaan met diversiteit op de werkvloer, met diversiteitscoaches die militantenkernen rond deze thematiek op de werkvloer begeleiden. Werkplaatsen zoals DAF Trucks in het onderzoek zijn op vrij korte tijd diverser geworden, op 10 jaar tijd van 5% werknemers van buitenlandse origine naar 25 tot 30 %. Dit brengt, zoals de getuige van DAF Trucks aangeeft, de nodige frustraties en spanningen met zich mee, bijvoorbeeld bij de aanpassing van het voedingsaanbod in de kantine van varkens- naar kippenvlees en met de nodige taalmisverstanden.

Het ACV legt de nadruk op verbindende communicatie. Luisteren naar de echte bekommernissen van de leden m.b.t hun job, inkomen en sociale bescherming en een echte dialoog op de werkplek met de afgevaardigden om tot het inzicht te komen dat in het licht van deze bekom-

mernissen extreemrechts niet het antwoord is. Zulk een doorgedreven dialoog is alleen mogelijk in een face to face-context, zeker niet via de sociale media.

De auteurs van de studie 'Meer democratie en geen racisme op de werkplek' stellen vast dat er een zekere spanningsveld is tussen de strategie die de vormers voorstaan en de strategie van vakbondssecretarissen en -afgevaardigden op het terrein. Terwijl de eerstgenoemden kiezen voor een vakbondsrol van uitdrukkelijk antiracisme en stellingname tegen extreemrechts, ziet de tweede groep de rol van de vakbond eerder als verbinder en bemiddelaar tussen alle werknemers op de werkplek. Ze zijn dan ook geen voorstander van het innemen door de vakbond van expliciete politieke standpunten en zien de rol van de vakbond in de eerste plaats als drager van sociale rechten en collectieve eisen.

Landenrapport Vakbonden tegen extreemrechts in **Nederland**

1. Extreemrechts in het politieke partijenlandschap in Nederland

In maart 2021, de meest recente Tweede Kamer-verkiezingsronde, was de rechts-liberale VVD de grootste partij met 22% van de stemmen. Tweede grootste partij was de links-liberale D66 met 15% van de stemmen. Derde partij in stemmenaantal was de extreemrechtse PVV met 11%. Het christendemocratische CDA behaalde 9,5%, de radicaal-linkse partij SP 6%, het sociaaldemocratische PvdA 6% en GroenLinks 5%. De kleinere christendemocratische partij ChristenUnie (CU) – net zoals de CDA aangesloten bij de Europese Volkspartij (EVP) – behaalde 5%. De christelijke partij Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP), aangesloten bij de fractie van de Europese Conservatieven en Hervormers (ECR) behaalde 2%. Het extreemrechtse Forum voor Democratie behaalde 5%. In opvolging van deze verkiezingen, na 247 dagen regeringsformatie, werd een coalitieakkoord afgesloten tussen de liberale partijen VVD en D66 en de christendemocratische partijen CDA en CU voor een nieuwe Nederlandse regering, Rutte IV.

Zoals in ons land was het politieke landschap in de voorbije eeuw in Nederland een driestromenland, met de christendemocratische, liberale en socialistische politieke stromingen. De liberale stroming viel in de jaren 1960 al uiteen in een links-liberale (D66) en een rechts-liberale (VVD) politieke vleugel. Aan de linkerzijde kwam er naast de socialistische PvdA in de Kamer sinds de jaren 1990 de radicaal-linkse SP en GroenLinks bij. CDA kon bij haar ontstaan in 1980 niet alle partijen van christelijke gedachtegoed verenigen. Twee kleine politieke partijen van protestants gereformeerde signatuur bleven apart voortbestaan, respectievelijk de ChristenUnie, die socio-cultureel behoudsgezind, maar socio-economisch als eerder pro-

gressief kan worden gesitueerd en de SGP die zowel op economisch vlak als wat betreft socio-culturele waarden als rechts kan worden beschouwd (zie infra).

Extreemrechts of radicaal rechts maakte zijn opwachting aan het begin van deze eeuw, met het politieke optreden van de flamboyante Pim Fortuyn die de thema's van falend overheidsbeleid, veiligheid, integratie en immigratie naar de politieke voorgrond schoof. Na de moord op Pim Fortuyn in 2002 haalde Lijst Pim Fortuyn (LPF) een grote verkiezingsoverwinning en toonde daarmee het stempotentieel aan voor rechts-radicalisme en populisme in de Nederlandse politiek. Terwijl LPF als partij in de volgende jaren wegdeemsterde, klom de PVV van Geert Wilders vanaf 2006 gestaag op. Geert Wilders is vooral gekend voor zijn zeer hevige afkeer van de islam en zijn anti-islam-activisme. Geert Wilders beschouwt de islam niet als een godsdienst, maar als een gewelddadige politieke ideologie. Na doodsb bedreigingen van moslimextremisten leeft hij al jaren op schuiladressen, met voortdurende politiebewaking. De PVV is niet alleen xenofobisch naar moslimmigranten maar ook naar Oost-Europese mobiele werknemers. Zo liet de PVV zich in 2015 opmerken met zijn Meldpunt voor klachten over Poolse, Roemeense en Bulgaarse burgers in Nederland. Het partijprogramma is uitgesproken exclusief en nationalistisch. De asielstop en weigering van moslimmigranten zijn belangrijke items in hun verkiezingsprogramma 2021-2025. De PVV ziet de welvaartsstaat als voorbehouden voor het eigen Nederlandse volk. De PVV spreekt zich uit tegen de multiculturele samenleving ('multiculti') en diversiteit. De PVV pleit voor de verankering van de joods-christelijke en huma-

nistische cultuur in de grondwet. Ze spreekt zich weinig uit over man/vrouw-relaties en genderrollen, maar des te meer over de bescherming van de eigen Nederlandse tradities, identiteit en cultuur, zoals het behoud van de veelgeplaaide Zwarte Piet. De PVV is eurosceptisch en verkiest een Nexit. Nederland zou ook best uit de euro te stappen, vindt de PVV. De PVV is voorstander van Nederlandse soevereiniteit en wil geen miljarden geven aan het buitenland. Met de inval van Rusland in Oekraïne, is de PVV minder pro-Russisch geworden.

De PVV kiest voor 'klimaatrealisme' en is tegen de Europese Green Deal en het Klimaatakkoord van Parijs.

De PVV kent geen interne democratisch werking. Het is een partij zonder leden en zonder interne democratische besluitvorming. De PVV zegt te zijn voor vormen van directe democratie zoals referenda en staat zeer kritisch tegen de politieke klasse. Het Nederlandse politieke leven kent geen cordon sanitaire en de PVV neemt dan ook deel aan

het normale parlementaire en wetgevende werk en krijgt voor sommige van zijn wetsvoorstellen steun van andere partijen.

Sinds 2015 kwam het Forum voor Democratie (FvD) van Thierry Baudet het extreemrechtse partij front versterken, met een nog extremer discours en extremere praktijk dan de PVV. Het FvD wil een eind maken aan de ontwikkelings-samenwerking en subsidies voor ngo's. Het FvD is niet alleen 'klimaatrealistisch', maar klimaatsceptisch en ontkent de wetenschappelijke consensus rond de klimaatverandering. Het FvD investeert veel minder in het reguliere parlementaire werk. Het parlement is eerder een platform voor anti-elitair activisme en disruptie. Thierry Baudet outte zich in recente tijden en sinds de coronacrisis als believer in wereldwijde complotten, opgezet door elites zoals het WEF / George Soros / Bill Gates / reptielen die zich als mensen vermommen. In het Europees Parlement trad FvD in 2022 uit de ID-fractie die zij als te oorlogszuchtig en pro-Russisch beoordeelt.

2. Extreemrechts en zijn strategieën en interventies t.o.v. werk en sociaal beleid

Het grootste verschilpunt tussen het FvD en de PVV ligt in hun houding t.o.v werk en sociaal beleid.

De PVV staat een welhaast sociaaldemocratisch beleidsprogramma voor, met focus op behoud van de welvaartsstaat en versterking van de zorg. De PVV pleit voor een sociaal woonbeleid, voor goede pensioenen en het verlagen van de pensioenleeftijd. Werknemers hebben recht op

loon naar werken en rechten op het werk. Zij hebben geen negatieve houding tegen vakbonden en vakbondsacties. De PVV komt ook sterk in de media met haar sociaal beleidsprogramma. De PVV engageert zich heel uitdrukkelijk voor dierenwelzijn. De FvD staat voor een rechtser beleid, van lage belastingen, kleinere overheid, minder regulering en knippen in sociale uitkeringen.

3. Vakbonden en werknemersvertegenwoordiging in Nederland

Er zijn in Nederland 3 vakbondsconfederaties aangesloten bij het EVV en IVV.

FNV (Federatie Nederlandse Vakbeweging) ontstond in 1976 uit het samengaan van de socialistische NVV en de katholieke bond NKV en is de grootste bond met ca 1 miljoen leden. De 5 grootste bonden in FNV zijn in 2015 gefuseerd tot één ongedeeld FNV. Daardoor is FNV op dit moment grotendeels een vakbondsorganisatie met 800.000 eigen individuele leden, maar ook nog een vakcentrale voor 13 sectorale bonden die aangesloten zijn bij FNV (onder meer politie- en journalistenbonden).

CNV (Christelijk Nationaal Vakverbond) is de tweede vakbondsconfederatie met ca 255.000 leden. CNV ontstond

aan het begin van de 20ste eeuw als christelijk vakbond, in protestants-gereformeerde kringen. CNV heeft 8 aangesloten bonden. CNV Connectief is de belangrijkste vakorganisatie in de openbare sector met 120.000 leden en CNV Vakmensen is de voornaamste syndicale organisatie in de privésector met 135.000 leden.

De derde vakbondsconfederatie VCP telt 135.000 leden en is een vakcentrale voor 50 individuele bonden, veelal van kaderleden en professionals in zowel de openbare als de privésector. Er zijn naast die drie vakbondsconfederaties ook nog een aantal sectorale onafhankelijke bonden, vooral in de openbare sector met gezamenlijk 188.200 leden. In 2019 waren er 1,6 miljoen vakbondsleden in Ne-

derland, met daarbij ook een ruim aandeel (17,6%) gepensioneerden en een syndicalisatiegraad van de werkende bevolking van 18,4%.

De drie vakbondsconfederaties zijn politiek onafhankelijk, maar affiniteiten bestaan in FNV met de partijen van het linkse blok (PvdA, SP, GroenLinks) en bij CNV met de christendemocratische partijen (CDA, CU, SGP). In Nederland is 91% van de werknemers gedekt door cao's. Het gaat in meerderheid om sectorale cao's die doorgaans algemeen verbindend worden verklaard. De nationale sociale dia-

loog vindt plaats in de in tripartite Sociaal Economische Raad en in de bipartite Stichting van de Arbeid. Werknemersvertegenwoordiging op de werkplek is er middels de ondernemingsraad die verplicht moet opgezet worden op elke werkplek vanaf 50 werknemers. De ondernemingsraad is niet alleen het overlegorgaan voor financieel-economische en sociale materies maar ook voor veiligheid en gezondheid. Ondernemingsraadsleden vertegenwoordigen het geheel van de werknemers en worden verkozen vanuit de leden van het personeel, niet alleen van de vakbondsleden.

4. Strategieën van de vakbonden t.o.v. extreemrechts

CNV heeft er in de laatste 10 jaar meer voor gekozen om zich te focussen op thema's van werk en inkomen en geen geprononceerde positie in het publieke domein in te nemen m.b.t. thema's die zich buiten deze **scope** bevinden zoals klimaat, migratie, de opvang van vluchtelingen. Dat was ooit anders. CNV-voorzitter Doekle Terpstra was in 2007-2008 één van de leiders van de campagne tegen de Verwildering van Nederland, dus tegen de verharding en polarisering en het oprukken van het extreemrechtse gedachtegoed in de Nederlandse samenleving. CNV is steeds een autonome en onafhankelijke beweging geweest, die de christelijke sociale leer als kompas voor standpunten en acties hanteert. CNV is één van de 45 maatschappelijke organisaties die jaarlijks aan een tweedaagse conferentie deelnemen van het christelijk-sociaal congres dat 'maatschappelijke ontwikkelingen in relatie tot de christelijke sociale identiteit van de deelnemers bespreekt'.¹ CNV ziet de constructieve rol voor de vakbeweging weggelegd in het samenbrengen van mensen op de werkplek rond de thema's van werk en inkomen in de Nederlandse gefragmenteerde en gepolariseerde samenleving. CNV brengt geen stemadvies aan leden uit. CNV voorziet geen politieke vorming rond verrechtsing of racisme of diversiteit voor de bestuurders (vrijwilligers). Vanuit CNV Connectief (vakorganisatie in de openbare sector) is er wel een commissie diversiteit die zich inzet op dit thema en sectoraal activiteiten organiseert.² CNV sluit in principe ook PVV niet uit van deelname aan het debat dat ze aan de vooravond van de verkiezingen organiseren. CNV wil zich niet alleen met de linkse partijen en in het linkse kamp situeren. CNV blijft affiniteiten behouden met CDA en de kleinere christelijke politieke CU en ook wel SGP. CNV drukte in het Uitvoerend Bestuur van het EVV zijn bekommernissen uit t.a.v. de ETUC Roadmap die een cordon sanitaire ten aanzien van de ex-

treemrechtse ID en de conservatief-rechtse fractie van ECR in het Europees Parlement voorschrijft. De kleine christelijk conservatieve partij SGP is lid van ECR en CNV heeft contacten met SGP, dus dat ligt voor hen moeilijk.

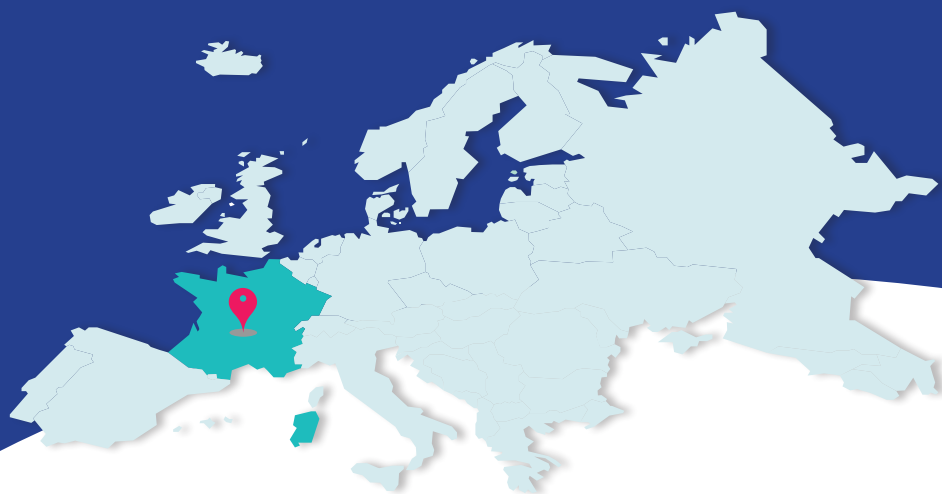
FNV volgt een andere strategie tegenover extreemrechts. In 2021 nam het ledenparlement van FNV een motie aan die de deelname aan activiteiten van FNV voor partijen die actief haat zaaien en discrimineren uitsluit. De nuance ligt hier bij **actief haat zaaien**. Zo werd de SGP in 2010 door de rechter veroordeeld vanwege discriminatie van vrouwen, omdat ze geen vrouwen op haar kieslijsten toeliet. Maar SGP zaait niet actief haat, zoals de PVV die met haar Meldpunt over Polen, Roemen en Bulgaren actief mensen wil aanzetten tot het belasteren van hun medeburgers. FNV ziet dat dit besluit van het ledenparlement niet makkelijk ligt in een Nederland dat het vrije woord heel hoog in het vaandel draagt. FNV is een van de weinige organisaties die extreemrechts het woord niet geeft. Ook al beschikt Nederland over een rijk maatschappelijk middenveld, zijn de antiracistische bewegingen als mogelijke medestanders van FNV in deze positie, nog niet wijdverspreid doorheen de samenleving. FNV wil ook werk maken van het concreet handen en voeten geven aan haar positie. FNV wil syndicaal werk maken van een antiracisme- en diversiteitsbeleid op de werkvloer, met vorming en informatie aan de vakbondsvertegenwoordiging, maar is nog in de opstartfase van dit beleid. Vooralsnog heeft FNV nog niet geïnvesteerd in politieke vorming rond verrechtsing. FNV roept wel op tot antiracisme en anti-discriminatie en voor een humaan asielbeleid in het publieke domein alsmede voor een hoognodige energietransitie en een vooruitstrevend klimaatbeleid.

¹ <https://www.stichting-csc.nl/>

² <https://www.cnvconnectief.nl/sectorgroepen/commissie-diversiteit/>

Landenrapport Vakbonden tegen extreemrechts in **Frankrijk**

1. Extreemrechts in het politieke partijenlandschap in Frankrijk

Frankrijk kende lange tijd een dominantie van 2 partijen: de socialisten en de Gaullisten. Vanaf de jaren '80 vormde het Front National (FN) van Jean-Marie Le Pen de belangrijkste uitdager voor deze gevestigde waarden.

Het partijlandschap bij onze burens werd het voorbije decennium echter behoorlijk opgeschud. De machtige Parti Socialiste verschrompelde na het presidentschap van François Hollande (2012-2017). Het gat werd opgevuld door de beweging van Emmanuel Macron (La République en Marche, nu Ensemble). Terzelfdertijd nam de populariteit van het Front National van Marine Le Pen (sinds 2018 Rassemblement National) en van het radicaallinkse *La France Insoumise* van Jean-Luc Mélenchon stelselmatig toe. Deze laatste partij ging samen met de groenen, de socialisten en de communisten naar de verkiezingen onder

de naam "*Nouvelle Union Populaire Ecologique et Sociale*" (Nupes). In de lente van 2021 werden in Frankrijk zowel presidentsals parlementsverkiezingen georganiseerd. Macron haalde het in de tweede ronde met 58,55% van zijn uitdager Marine Le Pen.

Bij de laatste parlementsverkiezingen in Frankrijk (2022) haalde het RN een historische score van 89 zetels (17,30%). Bij de vorige verkiezingen in 2017 moest het (toenmalige) Front National het doen met slechts 8 zetels. Het linkse blok 'Nupes' landde in 2022 op 131 zetels en vormt zo het grootste oppositieblok. Les Républicains moesten het stellen met 61 zetels. De partij van Macron verloor haar absolute meerderheid (van 350 naar 245 zetels). Er waren 577 zetels te verdelen.

2. Extreemrechts en haar strategieën en interventies t.o.v. werk en sociaal beleid

De strategie van FN/RN tegenover de wereld van de arbeid kende de laatste 30 jaar verschillende koerswijzigingen. Alhoewel hun core business (met focus op migratie en veiligheid) steeds ongewijzigd bleef, laveerden ze op sociaal vlak tussen verschillende houdingen. Vanaf 1995 werden verschillende pogingen ondernomen om FN-vakbonden op te richten. Maar ze botsten op juridische weerstand onder impuls van de CGT en de CFDT en stierven een stille dood.

De boodschappen van het FN over (dreigende) delocalisaties en verlies van jobs gingen er wel vlot in bij een gedeelte van de werkende bevolking, in het bijzonder in de gebieden in het oosten en het noorden van Frankrijk die geconfronteerd werden met industrieel verval.

Uit postelectoraal onderzoek blijkt dat het percentage werknemers dat op FN/RN stemt, gradueel toeneemt. Ma-

rine Le Pen scoorde in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen (2012 en 2017) respectievelijk 33 en 39% bij de werknemers. Ook onder vader Le Pen zagen we op dit vlak al stijgingen.

De boodschap van FN onder Jean-Marie Le Pen was vaak zeer eenvoudig: het is nodig om immigratie te bestrijden en de nationale soevereiniteit te verdedigen tegenover de EU. Op die manier konden problemen opgelost worden zoals werkloosheid, criminaliteit en lage lonen. Dit resulteerde onder meer in de infame slogan “1 miljoen werklozen, dat betekent 1 miljoen vreemdelingen te veel”. FN heeft altijd het concept van “nationale voorkeur” gekoesterd, met prioritaire toegang tot jobs en sociale diensten voor autochtone Fransen. Nativisme noemt men dat in de vakliteratuur. Na 2011 ging Marine Le Pen op die ingeslagen weg verder. Ze veilde een aantal scherpe kant-

jes af (homo- en jodenhaat, negationisme) en legde de klemtoon op de populistische weerstand tegen de elite en de vraag naar sociaalprotectionistische maatregelen. De strijd tegen de bedreigingen van de islam werd een ander hoofdbestanddeel van het programma.

Terzelfdertijd probeerde Le Pen ook toenadering te zoeken tot de arbeiderswereld door gerichte (mediagenieke) acties aan de fabriekspoorten. Nieuwe pogingen om eigen vakbonden op te richten werden niet ondernomen. Bovendien begon ze syndicalisten te rekruteren voor de verkiezingslijsten en wou ze op die manier de verankering van de partij binnen de gevestigde vakbonden zichtbaar maken. Dit onder het motto: “We moeten geen FN-vakbond oprichten, onze militanten zijn al geworteld in de arbeiderswereld”. Ook deze strategie kende, op een aantal gemediatiseerde uitzonderingen na, weinig succes.

2. Vakbonden en werknemersvertegenwoordiging in Frankrijk

De syndicalisatiegraad in Frankrijk is bijzonder laag, ongeveer 8%. Het land kent ook een gefragmenteerd vakbondlandschap. De Confédération Générale du Travail (CGT) vormt de oudste en grootste vakbond met ongeveer 650.000 leden. Op de voet gevolgd door de Confédération française démocratique du travail (CFDT), met wortels in de Confédération française des travailleurs chrétiens. Force Ouvrière (FO), een naoorlogse afsplitsing van de CGT, is de derde vakbond met ongeveer 500.000 leden. Daarnaast is er ook nog een vakbond voor kaders (CFE-CGC) en de kleinere CFTC. De situatie is complex op ideologisch vlak. De meeste vakbonden vervelden al een keer van maatschappijvisie. De CGT stond vlak na de oorlog dicht bij de Communistische Partij en dat leidde tot de afsplitsing van de FO (anti-communistisch, maar overwegend linksgeorieent). De CFDT was jaren doordrongen van de klassenstrijd en het model van zelfbestuur maar evolueerde in de jaren 1980 naar een centrumvakbond die – onder druk van de veranderende tijdsgeest – meer en meer opentoonde voor liberale economische veranderingen.

Frankrijk kent ook een systeem van verkozen “sociale en economische comités” op werkplaatsen met meer dan 11 werknemers. Daarvoor worden om de 4 jaar verkiezingen gehouden, samen met verkiezingen voor de werkrechtshraden. Vakbonden die voldoen aan een aantal representativiteitsvereisten mogen kandidaten voorstellen. In de praktijk komen de vijf grootste vakbondsfederaties hiervoor in aanmerking.

In bepaalde sectoren (bijvoorbeeld in de automobielin-dustrie) zijn een aantal rechtse “onafhankelijke” vakbonden actief. Deze bonden zagen vaak het licht als antwoord op de radicale, communistische koers van de CGT na de Tweede Wereldoorlog en vloeiden even vaak voort uit col-laborerende syndicale groeperingen onder het Vichy-regime. In een aantal fabrieken werden deze “gele” vakbonden fel gepromoot door de werkgevers. Deze bonden kenden een bijzonder turbulente geschiedenis die uiteindelijk resulteerde in de oprichting van de “Syndicat Indépendant de l’automobile” (SIA) in 2002.

3. Strategieën van de vakbonden (in casu CGT) t.o.v. extreemrechts

De CGT probeert extreemrechts te bestrijden door het organiseren van interne politieke vorming buiten de werkplek. De nadruk ligt daarbij op antiracisme, het belang van sociale rechten en de onverenigbaarheid van de waarden van FN/RN met de syndicale waarden. Sinds 2016 biedt de vakbond specifieke vormingen over extreemrechts aan,

met een sterke focus op de geschiedenis van de syndicale strijd tegen extreemrechts en op de strijd voor sociale rechten. Daarnaast probeert de CGT ook het sociale programma van extreemrechts te ontmaskeren als allesbehalve sociaal. Dit is meer dan ooit nodig sinds FN/ RN een sociaal profiel probeert aan te nemen en de aantrekkings-

kracht onder leden van CGT toeneemt. Achter dit sociale gelaat schuilt immers nog altijd een pro-business en anti-welvaartsstaatagenda.

CGT bereikt met deze vormingen enkel de eigen leden en niet de bredere werknemersgroep. Bovendien is ook niet iedereen binnen het beleid van CGT overtuigd van het belang van deze vormingen.

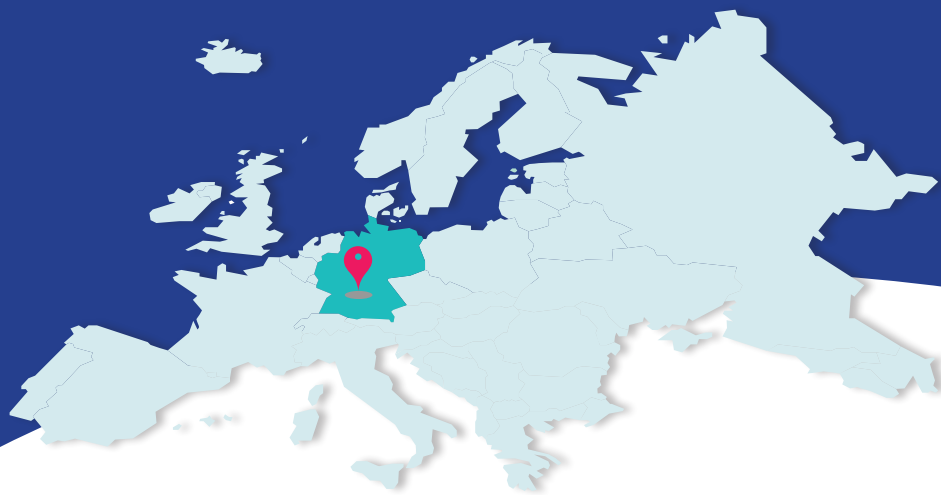
Daarnaast is het ook meer dan ooit nodig dat de verschillende vakbonden hun onderlinge geschillen opzij zetten en een gezamenlijke strategie tegen extreemrechts ontwikkelen. Dit ligt vooral moeilijk bij Force Ouvrière (FO),

een vakbond die zich pluralistisch wil opstellen en deze moeilijke politieke kwesties uit de weg wil gaan. CFDT daarentegen neemt de strijd tegen extreemrechts wel ernstig. Daar liggen dus mogelijkheden.

Naast de strategie van politieke vorming, voorziet CGT ook een uitsluitingsprocedure voor leden die opkomen voor FN/RN bij de verkiezingen of zich uiten als extreemrechtse activisten door bijvoorbeeld propaganda van deze signatuur te verspreiden. Dergelijke leden hebben wel recht op een gesprek en kunnen er voor kiezen hun extreemrechtse “engagement” stop te zetten. In de praktijk blijft het aantal effectieve uitsluitingen eerder beperkt.

Landenrapport Vakbonden tegen extreemrechts in **Duitsland**

1. Extreemrechts in het politieke partijenlandschap in Duitsland

Alternative für Deutschland (AfD) is momenteel de enige extreemrechtse partij die institutioneel verankerd is in Duitsland. In 2023 is de partij aanwezig in het Duitse federale parlement met 81 vertegenwoordigers op een totaal van 736 zetels. In de 16 regionale parlementen telt de partij 233 vertegenwoordigers op een totaal van 1.884. De partij is sinds 2019 lid van de fractie ID in het Europees Parlement, waar ze aanwezig is met 9 vertegenwoordigers. Vroeger was ze lid van de ECR-fractie, maar in 2016 stapte ze hieruit. AfD werd opgericht in 2013 als een eurosceptische en nationalistische partij, door hoofdzakelijk neoliberale professoren economie. In tien jaar tijd onderging de partij een substantiële gedaanteverandering en ontpopte ze zich tot een extreemrechtse identitaire partij. Heel wat bekende oprichters van AfD hebben ondertussen de partij verlaten. Onder meer de eerste voorzitters verlieten het schip omdat de partij de verkeerde richting opgaat, waaronder Hans-Olaf Henkel, voormalig voorzitter van de Duitse werkgeversfederatie. Hij nam een extreem hard economisch standpunt in tegen de armere bevolkingsgroepen. “We hebben een echt monster gecreëerd”, zei hij in 2015 toen hij zag hoe AfD “duidelijk afgleed naar rechts”².

Bernd Höcke, die tot de meest extreemrechtse vleugel behoort, geldt momenteel als de meest invloedrijke politicus binnen AfD op nationaal niveau omwille van zijn netwerk. Hij verdedigt de ideologie van Nieuw Rechts en streeft

naar een alliantie van ultranationalistische groepen voor de etnische homogenisering van Duitsland en Europa. Sinds 2021 staat de partij onder toezicht van de federale diensten voor bescherming van de grondwet. Een van de negen Europarlementariërs, Guido Reil, was vakbondsmilitant bij IG BCE in Noordrijn-Westfalen en profileert zich als verdediger van de arbeidersklasse. Uit zijn stemgedrag blijkt echter dat hij in het Europees Parlement allerminst stemt voor de voorstellen waar de vakbond achter staat.

Op Europees niveau kreeg AfD onlangs af te rekenen met een aantal grote conflicten: fractieleider Nicolaus Fest moest aftreden in januari 2023. Hij kreeg voortdurend af te rekenen met externe en interne kritiek, naar aanleiding van zijn uitspraken na de dood van voormalig voorzitter David Sassoli. “Eindelijk is die smeerlap weg”, had hij gezegd. Nicolaus Fest is de zoon van Joachim Fest, Duits historicus³ die bekend werd door de “Historikerstreit” in de jaren tachtig, met Ernst Nolte en Jürgen Habermas als hoofdrolspelers. Nolte hing revisionistische theorieën aan. De holocaust was volgens hem een defensieve reactie van de nationaalsocialisten op de vorige massamisdaden en het goelagsysteem in de Sovjet-Unie. Habermas ging hier in het Duitse publieke debat meteen tegen in en werd hierin gevolgd door tal van intellectuelen en de Duitse publieke opinie. De theorieën van Nolte werden ondertussen wetenschappelijk weerlegd.

1 Westpol-Redaktion: Die geistigen Brandstifter der AfD: „Wir haben ein Monster erschaffen“. In: wdr.de. 9. November 2015, abgerufen am 12. November 2015.

2 In verschillende recente studies zoals die van Bahners (2023) lezen we naar aanleiding van de 10de verjaardag van de partij dat AfD eigenlijk altijd in zekere zin een identitaire partij is geweest.

3 Joachim Fest was historicus, journalist en uitgever van het liberaal-conservatieve dagblad FAZ, en auteur van een bestseller over de biografie van Hitler. Het is trouwens opmerkelijk dat sommige medeoprichters van AfD die als columnist of schrijver van opiniestukken verbonden waren aan de FAZ.

In het Europees Parlement is Joachim Kuhs momenteel fractieleider van AfD. Voor de oorlog in Oekraïne nam hij er een pro-Russisch standpunt in, net zoals het Franse RN. Een jonge Belgische intellectueel, onderzoeker aan de ULB en aan de Poolse universiteit van Poznan, deed voor hem onderzoek voor een unie van extreemrechts. Bij de voorstelling van het onderzoek in het Europees Parlement zei hij dat de Russen en de Polen hun historische conflicten achter zich moesten laten om samen de ondergang van het westen en de decadentie van de westerse elites aan te pakken. De extreemrechtse stichting Desiderius Erasmus, die banden heeft met AfD, krijgt momenteel geen overheids subsidies. Daar kan verandering in komen naar aanleiding van een besluit van het Grondwettelijk Hof van eind februari 2023. Daardoor ontstaat ook het risico dat er binnenkort onder dit format belangrijke overheidsactiviteiten worden georganiseerd in Brussel, zoals dat al gebeurt bij de Ebert, Böll en Adenauer Stichting.

AfD is echter niet de enige extreemrechtse partij in Duitsland. De NPD, nationaaldemocratische partij van Duitsland, is de historische extreemrechtse partij na 1945. Ze werd opgericht op 28 november 1964 door voormalige extreemrechtse militanten van de Socialistische Rijkspartij (SRP), die in 1952 werd verboden door het Grondwettelijk Hof, en van de Duitse Rijkspartij (DRP). Het ideeëngoed van de partij wordt als racistisch, antisemitisch en revisionistisch beschouwd. Dit oordeel is gebaseerd op een visie van "militante democratie" die het Duitse Grondwettelijke Hof aanhangt na ervaring met het nazisme. De democratische instellingen moeten over middelen beschikken om zich te verdedigen tegen antidemocratische tendensen.

De NPD behaalt op verschillende plaatsen resultaten op lokaal niveau die de aandacht trekken in de jaren zestig. Met 4,3 % van de stemmen geraakt ze in 1969 bijna in de Bondsdag. Daarna gaan de resultaten van de partij snel naar beneden en verdwijnt de partij nagenoeg uit het politieke landschap tot aan de hereniging. De partij haalt tamelijk goede resultaten bij de verkiezingen halverwege de jaren 2000. Een partijverbod strandt in 2017 voor het Grondwettelijk Hof, dat vaststelt dat de partij niet over het politieke en verkiezingspotentieel beschikt om de door de grondwet gevestigde orde omver te werpen. In 2014 heeft de partij zelfs een vertegenwoordiger in het Europees Parlement. Sinds 2019 is ze er niet meer vertegenwoordigd.

In Duitsland waren er in dit decennium een aantal burgerinitiatieven van extreemrechts rond de organisatie van het middenveld. Ze sluiten aan bij de analyses van Nieuw Rechts om op te komen voor culturele hegemonie. PEGI-

DA is waarschijnlijk het meest bekende initiatief. Het letterwoord betekent letterlijk Europese patriotten tegen de islamisering van het westen. De beweging hangt het Duits nationalisme aan, is tegen de islam, is extreemrechts en is gekant tegen immigratie. De beweging ontstond in 2014 en wou een rol spelen én publieke aandacht krijgen door onder meer te betogen op maandag, zoals de oppositiebeweging in de DDR in de jaren tachtig.

In België lanceerde de germanist Wim Van Rooy, vader van de Vlaams Belanger Sam Van Rooy, het initiatief AGIDA in Antwerpen. Onlangs kwamen de "Reichsbürger" in de aandacht van de internationale media. Als aanhanger van complottheorieën verwerpen ze de democratie en ontkennen ze de holocaust. Ze ontkennen het bestaan van de Bondsrepubliek die ze als een marionettenstaat van de geallieerden beschouwen en noemen zichzelf nog steeds burgers van het Reich. 3.000 politieagenten werden eind 2022 ingezet tijdens een ongeziene gerechtelijke actie in de recente Duitse geschiedenis om deze beweging, die een staatsgreep plande, te neutraliseren. Bepaalde rechtse commentatoren minimaliseerden het dossier of deden er maar lacherig over. De procureurs en onderzoeksjournalisten die ermee belast waren, onderstreepten echter dat de beweging niet mocht worden onderschat. De organisatie telde minstens 20.000 leden en was onder andere aanwezig in de veiligheidsdiensten en het Duitse leger.

Regelmatig doken er schandalen op over de financiering van extreemrechts. Er waren verschillende gevallen van verborgen en georganiseerde financiering vanuit Zwitserland en Liechtenstein. De miljardairsfamilie Von Finck duikt vaak op in deze dossiers. Als een van de voornaamste aandeelhouders van de verzekeringsmaatschappij Allianz speelde ze een centrale rol bij de opkomst van Hitler en het draagvlak in sommige werkgeversmilieus. De Nederlander David de Jong, voormalig journalist van Bloomberg, en kleinzoon van een overlevende van de holocaust, toont dit mooi aan in zijn bestseller "Nazi-Billionaires"⁴.

Het extreemrechtse gedachtegoed is jammer genoeg niet volledig afwezig bij de andere democratische partijen. Het is algemeen geweten dat heel wat voormalige nazi's zich organiseerden binnen de FDP, de liberale partij, die vandaag aangesloten is bij Renew op Europees niveau, na de Tweede Wereldoorlog. Andere voormalige nazikaderleden sloten zich aan bij de christendemocraten en de sociaal-democraten. Tijdens de Koude Oorlog konden ze snel omschakelen. Het merendeel van de misdaden bleef zodoende onbestraft en de elites bleven ongemoeid. De persoonlijke continuïteit is onbetwistbaar, maar niemand heeft zich

4 <https://daviddejong.net/>

ook (massaal) verzet tegen de oprichting van een democratische staat, behalve binnen de FDP in Noordrijn-Westfalen. Bij het gerechtelijk apparaat was deze continuïteit opmerkelijk zoals blijkt uit het leven van Fritz Bauer, een overlevende van de holocaust en procureur in Frankfurt na de oorlog. Een stichting die zijn naam draagt wijst onder meer op economische continuïteit, met name via onderzoek over bv. het conglomeraat IG Farben met zijn fabrieken in de buurt van Auschwitz, dat na de Tweede Wereldoorlog werd ontmanteld en dan BASF, daarna Bayer en ten slotte Monsanto werd. Over de levensgeschiedenis van Fritz Bauer, die bepalend is voor de arrestatie van Adolf Eichmann, werden er onder andere Hollywoodfilms gemaakt. Binnen de CDU geldt de voormalige voorzitter van de interne inlichtingendienst en de dienst voor de bescherming van de

grondwet, Hans-Georg Maassen, als hoofdrolspeler van extreemrechtse signatuur. De voorzitter van de CDU wil hem uit de partij sluiten, maar de uitsluitingsprocedures zijn ingewikkeld. Er is een stevig conflict met Maassen die tot de meer progressieve vleugel behoort, met name de christendemocratische werknemers (CDA) binnen de CDU. Maassen en zijn medestanders richtten de “Wertheunion” op. Zij kunnen rekenen op heel wat media-aandacht, hoewel ze over geen basisgroepen beschikken en niet verankerd zijn in de partij. Bij de SPD oefende Thilo Sarrazin lange tijd een gelijkaardige rol uit als Maassen. Uiteindelijk werd hij in 2020 uit de partij gezet voor zijn standpunten tegen migratie en tegen de islam, waarbij hij pleitte voor de grote vervanging à la Filip Dewinter.

2. Extreemrechts en haar visie op werk en sociaal beleid

De Otto Brenner stichting van IG Metall analyseerde systematisch de antisociale standpunten van AfD en bracht hierover een rapport uit dat de jongste jaren veel aandacht kreeg in de Duitse media. “Ondanks een sterkere ‘sociale’ retoriek blijft AfD sterk verankerd in het neoliberale en ordoliberalere gedachtegoed in haar algemeen sociaal-economisch beleid en haar concreet parlementair werk in de Bondsdag”⁵, aldus het rapport ‘Sociale retoriek, neoliberale praktijk’ van december 2021. “Alle moties, wetsvoorstellen en tussenkomsten van de AfD-fractie in de Bondsdag over sociaal-economische beleidsthema’s tussen 2017 en eind 2020 werden beoordeeld. De ‘analyse van het sociaal-economische beleid van AfD’ omvat bovendien teksten uit het partijprogramma (principe- en verkiezingsprogramma’s) en de activiteiten in de speciale commissies in het Parlement. Omdat AfD bij de bevolking vooral gezien wordt als een populistische rechtse partij, verbaast het vast te stellen dat achter nagenoeg elk argument en elke eis een liberaal gedachtegoed schuilt in het sociaal-economisch beleid.”⁶.

Zoals te lezen staat in het rapport ‘Meer democratie, minder discriminatie en racisme op de werkvloer’ van 2022: “Het probleem van extreemrechts gedrag in de samenleving en onder vakbondsmilitanten gaat veel dieper: in een representatieve enquête uit 2003-2004 stelden Zeuner

e.a (2007) vast dat 19% van de vakbondsleden ‘extreemrechts’ gedrag vertoonden, tegenover 20% bij niet-leden. In deze context staan de vakbonden van de DGB (Deutscher Gewerkschaftsbund) voor een dubbele uitdaging die een nieuwe dimensie kreeg in het afgelopen decennium: enerzijds breekt AfD door in arbeiders- en vakbondskringen, anderzijds ontstaan er extreemrechtse groepen op de werkvloer, in het bijzonder het Zentrum Automobil (ZA, dat onlangs tot ‘Zentrum’ werd omgedoopt), dat vertegenwoordigd is in tal van ondernemingsraden in de autosector. Het eerste aspect kwam duidelijk tot uiting op nationaal niveau bij de parlementsverkiezingen in 2017, waar AfD ongeveer 15% van de stemmen behaalde bij de vakbondsleden (tot 22% in het oosten van Duitsland) en 19% bij de werknemers volgens een peiling bij het verlaten van de kiesbureaus op een globaal resultaat van 12,6% van alle uitgebrachte stemmen. Zentrum Automobil is een groep die werd opgericht in 2009 en voor het eerst zetels behaalde bij de verkiezingen voor de ondernemingsraad in 2010 in de Daimler-fabriek in Stuttgart-Untertürkheim. Daarna werd de groep groter door netwerking met groepen van ‘Nieuw Rechts’, toen AfD sterker werd halverwege de jaren 2010 en 13,2% van de stemmen behaalde bij de verkiezingen voor de ondernemingsraad in 2018 bij Daimler Untertürkheim”⁷.

3. Vakbonden en werknemersvertegenwoordiging in Duitsland

5 <https://www.otto-brenner-stiftung.de/sie-moechten/presseinfos-abrufen/detail/news/wirtschafts-und-sozialpolitik-der-afd/news-a/show/news-c/NewsItem/>

6 Ibidem

7 Idem

In Duitsland bedraagt de bruto syndicalisatiegraad 14,3%. De *Deutsche Gewerkschaftsbund* (DGB), de koepelorganisatie van Duitse vakbonden, opgericht in 1949 heeft ongeveer 6 miljoen leden. Het ledental van de DGB liep met de helft terug sinds de piek van 11,8 miljoen leden in 1991. De DGB overkoepelt 8 sectorale en interprofessionele vakbonden: IG Metall (metaalvakbond die naast de metaalindustrie, de staal-, de elektronica-, de textiel-, de bouwindustrie en de ambachtelijke sector vertegenwoordigt), NGG (voedings-, drankindustrie en de restaurateurs), ver.di (sectorale vakbond van de (openbare en privé)diensten), IG BAU (bouw, landbouwsector, leefmilieu), GEW (onderwijs en wetenschap), EVG (spoorwegen en transport), IG BCE (mijn-, chemie- en energie-industrie) en GdP (politie). Ver.di en IG Metall zijn de grootste vakbonden met respectievelijk 1,9 miljoen en 2,2 miljoen leden, zowat 71% van het ledental dus. De aangesloten vakbonden zijn neutraal op confessioneel, ideologisch en politiek vlak⁸.

“Recent onderzoek op basis van gesprekken over extreemrechts gedrag bij werknemers op de werkvloer onderstreept dat vooral haar standpunten over het immigratie- en vreemdelingenbeleid AfD kiezers oplevert bij de arbeidersklasse die zichzelf als ‘onderdrukte klasse’ ziet (Dörre e.a., 2018, p. 55). Dörre (2019) schrijft het extreemrechtse gedrag van de werknemers toe aan de ongelijkheid op de werkvloer – loonverschillen en inkomensongelijkheden, bestaansonzekerheid, verslechtering van de arbeids-

voorwaarden – dat volgens hem tot uiting komt in “collectief misprijzen en uitsluiting” van vreemdelingen die als concurrenten voor de Duitse werknemers op de krappe arbeidsmarkt worden beschouwd (Dörre e.a., 2018, p. 59). Vanuit dit perspectief biedt AfD met haar anti-immigratieprogramma de mogelijkheid om de tegenstellingen tussen de basis en de top om te buigen tot “exclusieve solidariteit” waarbij nationale insiders tegenover buitenlandse outsiders komen te staan. Hoe komt het dat het extreemrechtse discours vooral ingang vindt bij de werknemers (omdat in Duitsland – in tegenstelling tot Hongaarse, Italiaanse en Poolse casestudy’s met een gelijkaardige verklaring – de linkse sociaaldemocraten altijd een alternatief politiek beleid voerden met aandacht voor de werknemers)?

Sauer en Detje (2019, p. 160) zeggen dat de “wrok en het dagelijkse racisme” een voedingsbodem vormen voor extreemrechts op de werkvloer – een probleem dat dieper geworteld zit in de maatschappij in de brede zin zoals blijkt uit het ‘Mitte-onderzoek’ naar autoritair en extreemrechts gedrag, het ‘Heitmayer-onderzoek’ over ‘misanthropie tegenover deze groep’ of de conclusies van Zeuner e.a. (2007) over extreemrechts gedrag bij vakbondsmilitanten (19% volgens representatief onderzoek uit 2003/04, tegenover 20% bij niet-leden). Het politieke partijprogramma van AfD is dus een combinatie van populisme en extreemrechtse aanpak.”⁹

4. Standpunten en acties van de vakbonden t.o.v. extreemrechts

“De duidelijke antiracistische en antifascistische standpunten maken deel uit van het DNA van de DGB en de vakbonden die er lid van zijn: ze ondersteunen campagnes, oproepen en manifestaties tegen de neonazi’s, PEGIDA en AfD, organiseren grote manifestaties naar aanleiding van de Internationale dag tegen racisme en ondersteunen initiatieven zoals het initiatief van familieleden van personen die vermoord werden in Hanau”, blijkt uit recent onderzoek¹⁰. “Ze moedigen projecten aan tegen rechts, sensibiliseren tegen racisme en discriminatie (bv. het initiatief ‘Respekt!’, de alliantie ‘Aufstehen gegen Rassismus’, de vereniging ‘Gelbe Hand – Mach’ meinen Kumpel nicht an!’), publiceren brochures met argumenten tegen rechts, steunen vluchtelingen, enz.

Alle vakbonden die aangesloten zijn bij de DGB engageren zich in hun statuten voor een pluralistische en de-

mocratische samenleving en het bestrijden van fascisme. Ze keurden resoluties goed over onverenigbaarheid met ‘personen die via hun gedrag daden en misdaden tegen de menselijkheid hebben begaan’ (statuten van IG Metall, § 3, al. 6, p. 11) en tegen leden van antisyndicale en antidemocratische organisaties (statuten van ver.di, § 6, paragraaf 2, p. 9). IG Metall maakt gewag van meer dan tien extreemrechtse organisaties waaronder de NPD. Artikel § 80, lid 1, punt 7 van de wet over de organisatie van de ondernemingen bepaalt dat de ondernemingsraad racisme in de onderneming moet aanpakken, geschikte tegenmaatregelen moet treffen, zich moet verzetten tegen elke vorm van discriminatie in de onderneming en zich in die zin moet engageren. Hoewel de populistische actoren zich opwerpen als pleitbezorgers van de democratisering, druisen hun nationalisme en antipluralisme regelrecht in tegen de fundamentele vakbondswaarden zoals solidariteit,

⁸ <https://library.fes.de/pdf-files/international/20001-20230203.pdf>

⁹ Ibidem, 118

¹⁰ <https://library.fes.de/pdf-files/international/20001-20230203.pdf>

gelijkheid, zelfbeschikking, diversiteit en democratie. Als ‘solidaire organisatie in een niet-solidaire maatschappij’ en als vertegenwoordigers van alle werknemers beschouwen de vakbonden het als hun taak om zich in te zetten tegen uitsluiting, misantropie, nationalisme en aanvallen op collega’s met een migratieachtergrond en een duidelijke antifascistische koers te varen.¹¹

Het rapport ‘Meer democratie, minder discriminatie en racisme op de werkvloer’ besluit voor de Duitse casestudy: “De vakbonden van de DGB worden geconfronteerd met een relatief nieuwe uitdaging, nl. een extreemrechtse partij op nationaal niveau (AfD) en een groep werknemers die vertegenwoordigd zijn in verschillende ondernemingsraden in de autosector (Zentrum Automobil). AfD ontpopte zich van een economisch liberale partij tot een partij met verschillende gradaties van populistisch nationalisme en deed een aantal symbolische toenaderingspogingen rond arbeidsvraagstukken. Binnen de partij bestaat er interne verdeeldheid over het toekomstige sociale beleid. ZA, opgericht in 2009, bestaat al iets langer en onderging ook een gedaanteverandering met de opkomst van AfD via netwerking met groepen van ‘Nieuw Rechts’ en veranderde van een groep gekant tegen de indeling in klassen op de werkvloer in een populistische, anticorporatistische groep met een professioneel public-relationsbeleid.

De rechtse signatuur van ZA komt tot uiting in de persoonlijke en organisatorische banden en in de duidelijke standpunten voor het behoud van dieselmotoren en tegen maatregelen tegen klimaatopwarming. Hier overlapt het programma met het politieke partijprogramma van AfD. Dat AfD en ZA een gelijklopend standpunt innemen, blijkt onder meer uit de manifestatie van 2019 over diesel en de manifestatie van 2020 in Querdenken. Op het vlak van personeel zijn er directe overlappings in de afdeling van ZA in Saksen ‘Beruf und Familie’. De resolutie over onverenigbaarheid die het uittrekkende bestuur van AfD in oktober 2021 goedkeurde, vormt een keerpunt en hult de toekomstige relaties tussen de partij en de werkgroep in een sluier.

Bij Daimler Stuttgart-Untertürkheim, de wieg en de draaischijf van ZA, verkondigt ZA een populistische, anticorporatistische boodschap, meet het zich een ‘welwillend’ imago aan via gerichte dagelijkse aanwezigheid en een agressief PR-beleid op de werkvloer tegen IG Metall als gevestigde vakbond. Het antwoord van IG Metall hierop luidt: “Deze strategie komt tot uiting in een proactief PR-beleid en pogingen om dagelijks aanwezig te zijn en in contact te komen met de werknemers. Op die manier biedt

het een doelgericht antwoord op lacunes in het vakbondswerk, wat blijkt uit het succes en de methodes die ZA gebruikt om in ondernemingen binnen te raken. Het richtte onder meer een onafhankelijke vereniging op (VBD) om bij te dragen tot de ontwikkeling van een systematisch evaluatie-, communicatie- en actieprogramma op de werkvloer. Hier worden de spanningen en het evenwicht in een gevestigde vakbondsstructuur die sterk geïnstitutionaliseerd is, zoals die van IG Metall, duidelijk zichtbaar: tussen het werk in het comité enerzijds en de dagelijkse aanwezigheid op de werkplek anderzijds, tussen sociaal partnerschap en zich distantiëren van het management, en tussen de aanvankelijk afwachtende houding van de directie enerzijds en de nood om op te treden en antwoorden te bieden op de werkplek anderzijds. In hoeverre de recente aanpak doeltreffend zal zijn, zullen de komende jaren uitwijzen.”¹²

De reactie van de Duitse vakbonden kan worden gezien als het zoeken naar een gulden middenweg tussen confrontatie, afbakening en uitsluiting. Via interne werkgroepen, informatievergaderingen, seminaries en gidsen buigen de vakbonden zich over het rechtse populisme en mogelijke actiemiddelen. De eigen waarden staan hierbij centraal. Op die manier distantiëren ze zich van extreemrechts. Als het nodig is, distantiëren ze zich duidelijk van rechts zonder daarbij systematisch in de clinch te gaan. Uitsluiting is het ultieme actiemiddel. De vakbonden kiezen voor een combinatie van ondernemingsstrategieën, vorming, cao-afspraken en sociaal beleid. Ze focussen niet op informatie over de aard en de strategieën van rechtse actoren, maar sporen hun militanten ook aan om op te komen tegen de rechtse actoren, hun eigen waarden en syndicale fundamentele overtuigingen te promoten, aanwezig te zijn op de werkvloer en te pleiten voor brede inspraak en betrokkenheid van de leden en een sociopolitiek beleid, bv. op het vlak van de energiecrisis. Via concrete sociopolitieke eisen en inspraak bij de politieke besluitvorming in het kader van het sociaal partnerschap proberen ze de oorzaken aan te pakken waarom werknemers zwichten voor rechts en AfD en de sociale bescherming veilig te stellen. Het succes van hun traditioneel beleid en hun sociaal werk verschaffen hen geloofwaardigheid in de onderneming. Worden ze beschouwd als slagvaardige politieke actoren die hun eisen kunnen doordrukken in tijden van sociale crisis, politieke slagkracht kunnen hebben, doeltreffend te werk gaan en kunnen zorgen voor sociale rechten? Uit recent onderzoek blijft dat initiatieven op het vlak van medebeheer, solidariteit en inspraak in de onderneming democratisch gedrag stimuleren. De initiatieven en strategieën die tot nu werden ontwikkeld,

¹¹ <https://library.fes.de/pdf-files/international/20001-20230203.pdf>

¹² Ibidem

stuiten op spanningsvelden en moeilijkheden, waar we tot slot dieper willen op ingaan.

Allereerst is er een spanningsveld tussen een sterk geïnstitutionaliseerde vakbondsstructuur en een snelle reactie in de onderneming. “De afwachtende en aarzelende houding van de top van IG Metall om zich duidelijk uit te spreken over een ‘duidelijke gedragslijn’, de houding tegenover rechtse lijsten in de ondernemingsraad en de onzekerheid van de bedrijfsleiders en het management over de manier om met deze terughoudendheid van de organisatie om te gaan, tonen de moeilijkheden aan van een stevig gevestigde en sterk geïnstitutionaliseerde vakbondsstructuur zoals die van IG Metall.

In een grote organisatie is het een proces van lange adem om een globale strategie tegen rechts uit te dokteren die de organisatorische eenheden overstijgt. Die staat tegenover een snelle reactie in de onderneming, wat niet het geval was bij ZA. In die zin moest de vereniging voor het behoud van de democratie van bij het begin worden ‘losgekoppeld van het ritme van de comités en de bestuurslogica’ binnen de vakbond om tot doeltreffende inspraak te komen (...) De inspraak van de ondernemingsraden bij de besluitvorming van de onderneming in het kader van het sociaal partnerschap en de deelname van de DGB aan de corporatistische politieke afspraken zijn ambivalent.

Enerzijds biedt dit mogelijkheid tot medebestuur en om te wegen op de politieke besluitvorming, maar anderzijds kan dit ook de indruk wekken dat de ondernemingsraden of de vakbonden banden hebben met de directie en onder een hoedje spelen met de regering en het personeel of de werknemers niet verdedigen, wat de anti-establishment-retoriek van de rechtse actoren in de hand werkt. De ondernemingsraden en de vakbonden moeten een globale afweging maken: enerzijds wegen op de onderneming en het beleid, maar anderzijds ook op de directie en de kapitaalbelangen, want enkel zo kunnen ze de ‘maatschappijkritiek’ van rechts counteren.”¹³ Daarnaast is er een tekort aan middelen en personeel. “Vakbonden wor-

den in verschillende mate geconfronteerd met een tekort aan middelen en personeel. In de detailhandel, de ouderenzorg, kleine horecazaken en de voedingsindustrie waar de syndicalisatiegraad meestal laag is, is het onmogelijk om de ondernemingen goed op te volgen en overal degelijk syndicaal werk te leveren. Daarom is het moeilijk om rechts populisme in ondernemingen op tijd op te sporen en gepaste tegenmaatregelen te treffen. Nationale monitoring van de activiteiten van rechtse actoren kan hier een oplossing bieden. Bovendien moeten de middelen worden verdeeld over de verschillende actiedomeinen. De bestrijding van rechts en het sociale beleid moeten worden voortgezet – ook al vrezen de vakbonden dat ze hier niet tegen opgewassen zijn. Daarnaast moeten ze zich bewust zijn van het belang om racisme te bestrijden en op te komen voor voldoende middelen. Vormingsprogramma’s voorzien bv. weinig ruimte voor seminaries over sociaal beleid.”¹⁴

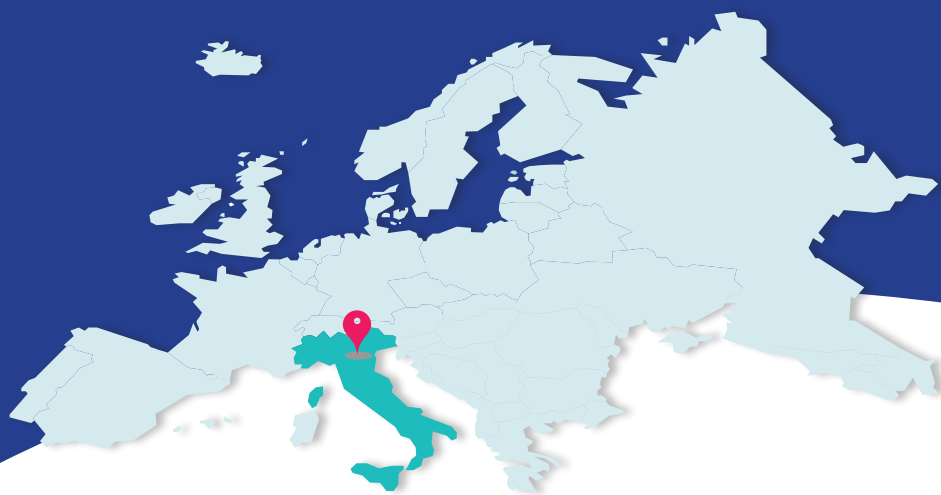
“Het debat over de manier om rechts populisme in de onderneming en in het middenveld aan te pakken, verliep zeer moeilijk en stoot op een dilemma: vakbonden kunnen slechts wegen als ze veel leden hebben. Ze dreigen leden te verliezen als ze zich duidelijk uitspreken tegen AfD, lateraal denken, racisme, enz. In regio’s waar het ledental sowieso klein is en rechts domineert, kan dit dreigend overkomen. Er is nood aan specifieke antwoorden op de verschillende lokale realiteit. In bepaalde ondernemingen in bepaalde regio’s in het oosten van Duitsland zouden de vakbonden niet binnenraken als ze principieel elke vorm van samenwerking met rechtse werknemers en ondernemingsraden zouden weigeren. Vakbondswaarden zoals solidariteit, zelfbeschikking, democratie en gelijkheid mogen echter niet ter discussie staan.”¹⁵

13 <https://library.fes.de/pdf-files/international/20001-20230203.pdf>

14 <https://library.fes.de/pdf-files/international/20001-20230203.pdf>, p. 12

15 Ibidem

Landenrapport Vakbonden tegen extreemrechts in **Italië**

1. Extreemrechts in het politieke partijenlandschap van het land

Extreemrechts is in het naoorlogse Italië institutioneel nog nooit zo aanwezig geweest als na de verkiezingen van 25 september 2022. De coalitie van Giorgia Meloni's Fratelli d'Italia, Matteo Salvini's Lega en Silvio Berlusconi's Forza Italia wist bij de verkiezingen meer dan 43% van de stemmen te verzamelen. De partij van Giorgia Meloni behaalde 26% van de stemmen, die van haar bondgenoot Matteo Salvini 8,8% en die van oud-premier Silvio Berlusconi 8,1%. Gezien de verdeeldheid in de andere kampen won zij een ruime meerderheid van de zetels. Zij kan nu rekenen op 237 afgevaardigden van de 400 in de kamer en op 115 van de 200 senatoren. Ter herinnering: de centrumlinkse Democratische Partij (PD) behaalde bij deze verkiezingen 19%, de 5-Starbeweging 15,4 % en de centristische alliantie Azione 7,8%. Onder de verkozen vrouwelijke senatoren bevinden zich de twee voormalige secretarissen-generaal van CGIL en CISL, Susanna Camusso en Anna-Maria Furlan, beiden verkozen voor de PD-lijst.

Onthouding was een andere grote winnaar van deze verkiezingen, met een opkomst van 63,91%. Vakbondsleiders zoals Maurizio Landini, de actuele secretaris-generaal van de CGIL, bleven hun grote bezorgdheid over dit fenomeen uiten, nadat zij de oproepen om te gaan stemmen krachtig hadden ondersteund. Het gebrek aan belangstelling van Italianen in het buitenland komt ook tot uiting in een groot absenteïsme, vooral in België, waar de opkomst op 10 tot 15% wordt geschat. LucaTomini, onderzoeker en

politicaloog aan de ULB, verklaart het verschil tussen de stem van Italianen in het buitenland en Italianen op het vasteland. "Als je het resultaat van de Belgische verkiezingen neemt, is de leidende partij de Democratische Partij. De stem van de Italianen in Europa is een meer linkse, jongere, pro-Europese, progressieve stem die de voorkeur geeft aan de democratische, liberale of centristische partijen. De meeste Italianen die stemmen zijn op zeer jonge leeftijd naar het buitenland gekomen."

Volgens de politicaloog is de trend van de onthouding van Italianen in het buitenland al meer dan 30 jaar waarneembaar. "Er is interesse, maar de onthoudingscijfers zijn over het algemeen vrij hoog voor Italianen in het buitenland, omdat er ook bureaucratische problemen zijn en omdat er in Italië geen stemplicht is, zijn ze minder geïnteresseerd en dus minder gemobiliseerd."¹ Hoewel de regering van Meloni ongetwijfeld de meest rechtse, zelfs extreemrechtse is in Italië sinds 1945, is het niet de eerste regeringsdeelname van extreemrechtse componenten in de Italiaanse regering. Al in 2018 nam de Liga deel aan de regering van Giuseppe Conte.²

Gezien de aanwezigheid van de regering is een nadere beschouwing van de belangrijkste actoren noodzakelijk, vooral van Giorgia Meloni. De Italiaanse boekhandels zijn gevuld met een veelheid aan bibliografieën. Marc Lazar, onderzoekster aan SciencePo in Parijs en een prima ken-

1 <https://bx1.be/categories/news/elections-legislatives-en-italie-labstention-est-la-grande-gagnante-de-la-communaute-italienne-de-belgique/>
 2 Via https://twitter.com/ValerioA_Bruno

YOU TREND

Il Governo Meloni

PALAZZO CHIGI

Giorgia Meloni
Presidente del Consiglio dei Ministri

Alfredo Mantovano
Sottosegretario alla Pres. del Cons.

Antonio Tajani
Vicepresidente del Consiglio

Matteo Salvini
Vicepresidente del Consiglio

MINISTRI CON PORTAFOGLIO

Matteo Piantedosi Interno	Carlo Nordio Giustizia
Antonio Tajani Affari Esteri e Coop. Internazionale	Guido Crosetto Difesa
Giancarlo Giorgetti Economia e Finanze	Adolfo Urso Imprese e Made in Italy

MINISTRI CON PORTAFOGLIO

Francesco Lollobrigida Agricoltura e Sovranità Alimentare	Paolo Zangrillo Ambiente e Sicurezza Energetica
Matteo Salvini Infrastrutture e Mobilità Sostenibili	Marina Elvira Calderone Lavoro e Politiche Sociali
Giuseppe Valditara Istruzione e Merito	Annamaria Bernini Università e Ricerca
Gennaro Sangiuliano Cultura	Orazio Schillaci Salute
Daniela Santanchè Turismo	

MINISTRI SENZA PORTAFOGLIO

Luca Ciriari Rapporti con il Parlamento	Elisabetta Alberti Casellati Riforme Istituzionali
Gilberto Pichetto Fratin PA	Roberto Calderoli Affari Regionali e Autonomie
Sebastiano Musumeci Politiche del Mare e Sud	Raffaello Fitto Affari Europei, coesione e PNRR
Andrea Abodi Sport e Giovani	Eugenia Maria Roccella Famiglia, Natalità e Pari opportunità
Alessandra Locatelli Disabilità	

ner van de Italiaanse situatie en van Italiaans en Frans extreemrechts, vat haar optreden als volgt samen: “Giorgia Meloni verloochent geenszins haar jeugdige betrokkenheid bij de jongerenorganisaties van de Italiaanse Sociale Beweging (MSI), de partij die op 26 december 1946 werd opgericht na de val van de Italiaanse Sociale Republiek en het verbod van de Nationale Fascistische Partij, ook al verklaart zij dat het fascisme tot het verleden behoort.”

In deze campagne distantieerde zij zich van het fascisme, zonder het echter grondig kritisch te beoordelen, en veroordeelde zij krachtig de antisemitische wetten van de Duce uit 1938. Zij presenteerde zich als een verantwoordelijke vrouw die de democratische regels respecteert. De geschiedenis herhaalt zich niet en er komt geen tweede mars op Rome, honderd jaar na de eerste. Maar Giorgia Meloni staat ideologisch en politiek dicht bij de Hongaren en Polen die aan de macht zijn. Ze bewondert Donald Trump en zwoer ooit bij Steve Bannon, de radicaal-rechtse ideoloog en activist. In september stemden leden van zowel haar partij als de Liga van Matteo Salvini tegen het aan het Europees Parlement voorgelegde document waarin wordt verklaard dat Hongarije geen democratie meer is, maar ‘een electorale autocratie’. Als Giorgia Meloni zichzelf een democraat noemt, is ze geen liberaal.³ Sinds 2020 is ze de voorzitter van de partij van Europese Conservatieven en Hervormers (ECR), waar ze niet alleen met de leiders van de Poolse PiS, de Zweedse Democraten, de Francoïsten van VOX, maar ook met de NVA overhoop ligt.

Naast Matteo Salvini en Silvio Berlusconi, die in België bekend zijn vanwege hun eerdere belangrijke nationale mandaten en hun tijd in Brussel als lid van het Europees Parlement, bevat de nieuwe regering veel minder bekende profielen zoals Marina Elvira Calderone, de nieuwe minister van Arbeid. Zij was tot voor kort de woordvoerder van de vrije beroepen in het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC). Sinds 2005 was zij ook voorzitter van de Nationale Raad van Arbeidsadviseurs van Italië. Ze heeft een arbeidsadviesbureau met kantoren in Cagliari, Reggio Calabria en Rome.

Giancarlo Giorgetti is minister van Economie en Financien. Hij is lid van de Lega en was eerder economisch minister in de regering Draghi. Als voormalig lid van de jonge fascistische van de Italiaanse Sociale Beweging staat Giancarlo Giorgetti dicht bij het bedrijfsleven. Hij is een van de vertegenwoordigers van de economisch meest liberale stroming in de Liga. Wat het buitenlands beleid betreft, is hij voorstander van sterke banden met de VS en de NAVO. Raffaele Fitto is minister van Europese Zaken, Cohesie en SRR. Hij was eerder lid van het Europees Parlement in de ECR-Fractie (2014-2022). Hij wordt beschouwd als een van de belangrijkste architecten van het verkiezingsprogramma van de Italiaanse Broederschap. Samen met minister van Defensie Guido Crosetto zijn zij voormalige vertegenwoordigers van de christendemocratie en hun meest rechtse fracties. In hun discours over Europa wordt de term eurorealisme naar voren geschoven, het begrip euroscepticisme wordt terzijde geschoven.

3 <https://www.sciencespo.fr/ceri/fr/content/retour-sur-les-elections-du-25-septembre-en-italie-entretien-avec-marc-lazar-0>

De nieuwe voorzitters van de Senaat en de Kamer behoren tot de meest zorgwekkende benoemingen. Ignazio La Russa, een voormalig afgevaardigde van het MSI, is een uiterst controversieel figuur, gezien zijn regelmatige verwijzingen naar Mussolini. Hij is nu voorzitter van de Senaat. Lorenzo Fontana, een conservatieve traditionalist, is nu hoofd van de kamer.

Voor Marc Lazar weerspiegelen deze bewegingen het 'dubbele gezicht' van de nieuwe regering. Enerzijds wil Meloni verantwoordelijkheid aantonen tegenover de Europese Unie, de Verenigde Staten en de markten. Zijn benoeming van technocraten in belangrijke ministeries lijkt dit doel te hebben bereikt, aangezien de markten stabiel zijn gebleven. Het andere gezicht is meer ideologisch, het projecteren van de waarden van radicaal rechts en nationaal conservatisme, wat blijkt uit de veranderingen in de namen van de ministeries en hun benoemde leiders. De poging tot protectionisme en natalisme die de naamsveranderingen suggereren, is voor Meloni een manier om de nadruk weer op 'de natie' te leggen, een gemeenschappelijk thema voor radicaal rechts. Giorgia Meloni en haar partij zijn een mengeling van postfascisme, radicaal rechts, conservatisme en nationalisme. Haar slogan 'God, familie, vaderland' is een goede synthese van haar ideologie, die het Italiaanse volk voorstelt Italië weer groot te maken.⁴

Onder de titel 'Voor Italië - Programmatische kaderovereenkomst voor een centrumrechtse regering' is hun programma een stappenplan van 15 punten waarmee de coalitie van de Liga, FI en FdI het land wil regeren. Het document begint met het buitenlands beleid. Italië, zo staat in punt 1, 'maakt volledig deel uit van Europa, het At-

lantisch Bondgenootschap en het Westen'. En het buitenlands beleid zal gericht zijn op 'de bescherming van het nationaal belang en de verdediging van het vaderland' alsmede op 'de eerbiediging van internationale bondgenootschappen en de versterking van de diplomatieke rol van Italië in de geopolitieke context'. Maar bovenal wordt 'de eerbiediging van de in het kader van het Atlantisch Bondgenootschap aangegane verbintenissen' opnieuw bevestigd, evenals 'de volledige toetreding tot het Europese integratieproces, met het oog op een meer politieke en minder bureaucratische Europese Unie'. Een van de meest controversiële punten tijdens de wekenlange onderhandelingen binnen de coalitie was de vlaktaks, waarover het definitieve programma enkele nieuwigheden bevat. De definitieve tekst spreekt namelijk van 'de uitbreiding van de vlaktaks voor btw-nummers tot 100.000 euro omzet, van de vlaktaks op inkomensstijgingen ten opzichte van voorgaande jaren, met uitzicht op een verdere uitbreiding voor gezinnen en bedrijven'. Op economisch vlak bevestigt de coalitie haar engagement om 'de middelen van het NHP volledig te benutten en de huidige verdragen bij de uitvoering aan te pakken', maar kondigt zij een overeenkomst met de Europese Commissie aan 'zoals bepaald in de EU-verordeningen, om het NHP te herzien in het licht van de veranderende omstandigheden, behoeften en prioriteiten'.

In het document wordt verder gesproken over 'een efficiënter gebruik van de EU-middelen in verband met de stijgende energie- en grondstoffenrekening'. Andere punten in het programma zijn het beleid ter 'ondersteuning van het gezin en het geboortecijfer', de strijd tegen illegale immigratie en het veiligheidsbeleid.

2. Extreemrechts en zijn visie op werk en sociaal beleid

In de toespraak beweert de regering Meloni 'het werk' en de economie te verdedigen, met als aangekondigde beleidsmaatregelen: 'het verkleinen van de belastingwig ten gunste van bedrijven en werknemers', 'het beschermen van de koopkracht van gezinnen, werknemers en gepen-

sioneerden tegen de economische crisis en de hoge inflatie', 'ingrepen op het gebied van de btw om de prijzen van essentiële goederen te verlagen en het scala van goederen met verlaagde btw uit te breiden' en tot slot de verlaging van de btw op energieproducten.

4 Wat-kan-de-nieuwe-Italiaanse-regering-politiek-en-economisch-bereiken.pdf | beralism.org

Fragmenten:

8. Verdediging van werk, onderneming en economie

- Verlaging van de belastingdruk voor bedrijven en werknemers
- De koopkracht van gezinnen, werknemers en gepensioneerden beschermen tegen de economische crisis en hoge inflatiepercentages
- Btw-actie om de prijzen van essentiële goederen te verlagen en het scala van goederen met verlaagd btw-tarief uit te breiden
- Verlaging van de btw op energieproducten
- Fiscale en sociale prikkels voor bedrijven, waaronder belastingvrije productieprikkels en energievouchers
- Betere bescherming van zelfstandigen en vrije beroepen, bescherming van kleine en micro-ondernemingen, bestrijding van oneerlijke concurrentie
- Uitbreiding van de mogelijkheid om gebruik te maken van werkcheques, met name voor de sectoren toerisme en landbouw
- Bestrijding van onregelmatig werk, versterking van de ongevallenpreventie en financiering van de kosten voor arbeidsveiligheid
- Versterking van de bijdragemechanismen voor vrouwelijke werknemers, jongeren onder de 35 jaar, gehandicapten en werknemers in kansarme gebieden.
- Stimulansen voor het ondernemerschap van vrouwen en jongeren, met name in achtergestelde gebieden
- Vergemakkelijking van de toegang tot krediet voor huishoudens en bedrijven
- Beleid ter ondersteuning van werkgelegenheidsintensieve bedrijven
- Versterking van een actief arbeidsbeleid
- Verhoging van de limiet voor het gebruik van contant geld om deze in overeenstemming te brengen met het EU-gemiddelde
- Bouwsubsidies: behoud van bestaande situaties en reorganisatie van de stimulansen voor de verbetering, de veiligheid en de energie-efficiëntie van openbare en particuliere woongebouwen

9. Welvaartsstaat en hulp aan behoeftigen

- Hervorming van het sociaalzekerheidsstelsel om rechtvaardigere en universele subsidies in te voeren
- Het huidige burgerschapsinkomen vervangen door efficiëntere maatregelen voor sociale insluiting en een actief opleidings- en werkgelegenheidsbeleid
- De minimum-, sociale en invaliditeitspensioenen verhogen
- Flexibiliteit bij het verlaten van de arbeidsmarkt en de toegang tot het pensioen, ten gunste van generatievernieuwing
- Toezicht op de effectieve uitvoering van stimuleringsmaatregelen voor de integratie van personen met een handicap in het beroepsleven
- Buitengewoon plan voor herontwikkeling van de voorsteden, met inbegrip van de revitalisering van sociale woningen
- versterking van het beleid voor de alomvattende zorg voor mensen met een handicap, onder meer door meer middelen ter beschikking te stellen
- Meer bescherming voor kwetsbare, immuungecompromitteerde en ernstig gehandicapte werknemers.

3. Werknemersvertegenwoordiging en vakbonden in het land⁵

'Sinds de begindagen van de Eerste Republiek wordt het Italiaanse vakbondlandschap gedomineerd door drie grote vakbonden: de CGIL (vandaag met ongeveer 5,5 miljoen leden), de CISL (ongeveer 4 miljoen leden) en de UIL (ongeveer 2,2 miljoen). Voor het einde van de Tweede Wereldoorlog werd de CGIL (Italiaanse Algemene Confederatie van de Arbeid) in 1944 opgericht als overkoepelende vakbond na het zogenaamde Akkoord van Rome van communistische, sociaaldemocratische en christendemocratische politici. In de daaropvolgende jaren ontstond echter

een splitsing in de CGIL, die leidde tot de oprichting van de christendemocratische CISL (Italiaanse Confederatie van Arbeidersvakbonden) en de gematigde sociaaldemocratische UIL (Italiaanse Arbeidsbond). In het partijstelsel van de Eerste Republiek onderhield de CGIL een nauwe band met de Communistische Partij (PCI), de CISL met de christendemocraten (Democrazia Cristiana, DC) en de UIL met de Republikeinen (Partito Repubblicano Italiano, PRI) hetgeen, met name in het geval van de nauwe banden tussen de CGIL en de PCI, aanleiding gaf tot de notie van

5 PER L'ITALIA- Accardo quadro di program ma per un Governo di centrodestra

een 'transmissieband' (cinghia di trasmissione) tussen partij- en vakbondspolitiek.

Met de transformatie van het Italiaanse partijstelsel in het begin van de jaren negentig gingen de traditionele referentiepunten van de partijpolitiek voor de drie vakbonden verloren (Ceron & Negri, 2017; Pulignano, 2007) wat, in het geval van de CGI Lin het bijzonder, vervolgens werd verergerd door de neoliberale koers van de PD (Partito Democratico) na haar oprichting in 2007 als fusie van sociaaldemocratische en christendemocratische organisaties. In het geval van de kleine rechtse vakbond UGL (Unione Generale del Lavoro, algemene vakbond), die tijdens de Eerste Republiek als dekmantel fungeerde voor de neofascistische MSI (Italiaanse Sociale Beweging), verschoof het politieke referentiepunt van de partij eerst naar de postfascistische nationaal-conservatieve AN (Nationale Alliantie) en vervolgens, eind jaren 2010, naar de Lega van Matteo Salvini.

De groeiende afstand tussen vakbonden en partijen in de jaren negentig ging gepaard met een fase van wederzijdse toenadering tussen de drie belangrijkste vakcentrales en de vorming van een tripartiet systeem van sociaal partnerschap tussen vakbonden, werkgevers en de staat (Pulignano, 2007). De basis hiervoor werd gelegd door de overeenkomst van 1993 tussen de CGIL, de CISL en de UIL en de belangrijkste werkgeversorganisatie Confindustria, die voorzag in collectieve arbeidsovereenkomsten op sectoraal niveau tussen vakbonden en werkgevers, die ook konden worden aangevuld met overeenkomsten op bedrijfsniveau, en in de oprichting van eenheidsvakbondsvertegenwoordigingen (RSU's) op arbeidsplaatsen met meer dan 15 werknemers. De RSU's vervingen de fabrieksraden die tijdens de vakbondsstrijd van de jaren zestig en zeventig waren opgericht, en introduceerden een monistisch systeem van vertegenwoordiging op de werkplek via

vakbondsorganisaties op bedrijfsniveau, waarbij RSU-leden formeel optreden als shop stewards. De verkiezingen voor de RSU vinden plaats in cycli van drie jaar, waarbij vakbonden over het algemeen mogen deelnemen als zij deel uitmaken van de nationale collectieve overeenkomst voor de betrokken bedrijfstak of als zij de handtekeningen van ten minste 5% van de stemgerechtigde werknemers kunnen verzamelen (zie bijvoorbeeld de verkiezingsregels voor de metaalverwerkende industrie: FIM-CISL et al.)

In het algemeen wordt twee derde van de leden van de RSU rechtstreeks door de werknemers gekozen, terwijl het resterende derde deel van de leden waarop een vakbondslid op grond van de verkiezingsuitslag recht heeft, door de vakbond zelf kan worden benoemd. Bij de CGIL-bonden is het echter gebruikelijk alle leden van de RSU rechtstreeks te laten kiezen door mandaten toe te kennen aan de eerstvolgende kandidaten op de lijst van de vakbond. Het zijn vaak de blinde vlekken in deze structuren voor belangenbehartiging die openingen bieden voor rechtse actoren in de sfeer van de arbeidsverhoudingen: bijvoorbeeld in de vorm van arbeidsadviseurs die dicht bij de Lega staan en die hun diensten aanbieden aan kleine bedrijven (zonder RSU's) en hen adviseren een op de werkgever gericht werkgelegenheidsbeleid te voeren dat vrij is van de invloed van vakbonden en werkgeversorganisaties. Of de paradox van een collectieve overeenkomst tussen bedrijven en een rechtse, bedrijfsvriendelijke vakbond met dubieuze ledencijfers, zoals het geval was met de controversiële overeenkomst tussen de UGL en AssoDelivery voor de voedselbezorgingssector in september 2020. Dit laatste werd mogelijk gemaakt door het ontbreken van een wettelijk kader dat de representatieve status regelt van vakbonden die gerechtigd zijn om binnen een sector collectief te onderhandelen.⁶

4. Vakbondsstandpunten en -acties ten aanzien van extreemrechts

"In Italië gaat de aanwezigheid van een rechtse vakbond op het werk (UGL) gepaard met een laag profiel op politiek gebied en een positionering in de arbeidsverhoudingen die kan worden omschreven als marginaal (vooral in de metaalsector) en gemengd (zowel als 'gele' vakbond als protestvakbond, afhankelijk van de context). Een grote uitdaging voor de vakbonden is wellicht de opkomst

van een nieuw soort Lega, die vooral op het gebied van immigratie, pensioenen en belastingbeleid de belangen van de werknemers aanspreekt en die een herkenbare organisatiestrategie heeft op zowel werkgevers- als werknemersniveau: namelijk via nauwe banden met de UGL enerzijds en particuliere arbeidsadviseurs anderzijds, die een op de werkgever gericht werkgelegenheidsbeleid be-

⁶ Seongcheol Kim, Samuel Greef, and Wolfgang Schroeder, Project Report: More democracy not discrimination and racism at the workplace, Kassel, 2022, p. 174.

pleiten zonder de invloed van vakbonden en werkgeversorganisaties. Deze kenmerkende mix van programmatische en organisatorische strategieën, alsook de banden met het bedrijfsleven en de werknemers, vallen op tussen de zes landenstudies (van dit Europees onderzoek) en maken de uitdaging van extreemrechts voor de belangrijkste vakbonden in Italië bijzonder gevaarlijk.”

“De FIOM van Lamborghini in Sant’Agata Bolognese wordt gekenmerkt door een duidelijk herkenbare strategie in de vorm van politieke vorming op de werkplek gericht op antifascisme - een vorm die zich onder de zes landenstudies ook onderscheidt door de hoge dekkingsgraad op de werkplek, gezien het verplichte karakter van het opleidingsprogramma en de over het algemeen goed bezochte bijeenkomsten op de werkplek. In de specifieke context van Lamborghini kan deze strategie als doeltreffend worden beschouwd omdat de vakbond, door openlijk voor haar po-

litieke identiteit uit te komen, niet geconfronteerd wordt met onenigheid op de werkvloer of ledenverlies.”

“In dit geval maakt de Lamborghini-fabriek echter haar reputatie waar als een oase van sociaal partnerschapen participatiecultuur in Italië, zodat de ervaringen daar nauwelijks overdraagbaar zijn op andere sectoren of bedrijven. De voorbeelden van Schnellecke en Berea tonen de beperkingen (of de totale afwezigheid) van een dergelijke strategie in contexten waar het ontbreekt aan een duidelijke bereidheid van de vakbonden om zich te verzetten tegen extreemrechts, of waar de werknemers zich sterk aange trokken voelen tot het immigratiebeleid van de Lega, die moeilijk te stoppen is door educatief werk van de vakbond - zelfs als de vakbond bereid is inspanningen in die richting te leveren om een educatieve functie te vervullen met duidelijke politieke standpunten tijdens vergaderingen op de werkplek, zoals het geval is bij Berco.”

5. Strategieën van de confederale bonden ten aanzien van extreemrechts

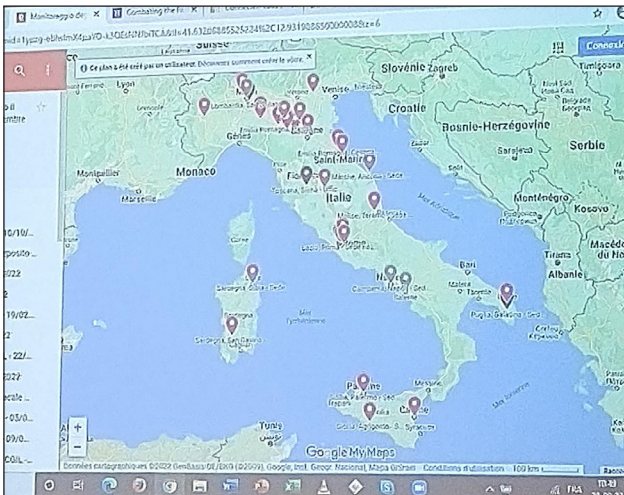
Op zaterdag 9 oktober 2021 vielen honderden ‘squadri fascisti’ in het kader van een ‘No Green Pass’ optocht (het equivalent van het Covid Safe Ticket, red.) het centrale hoofdkwartier van de CGIL in Rome aan. Ze drongen het gebouw binnen en verwoestten delen ervan zonder dat er gewonden vielen. De aanval veroorzaakte een enorme golf van verontwaardiging in Italië en daarbuiten die de ergste herinneringen oproep. Onmiddellijk daarna, op zaterdag 16 oktober, mobiliseerden de drie Italiaanse vakbonden in de straten van Rome in een nationale demonstratie om de aanslag aan te klagen. De Belgische vakbonden en de in Brussel aanwezige vakbonden hebben tegelijkertijd solidariteitsacties georganiseerd, met name in de Europese wijk. Deze daad was bijzonder virulent, maar niet uniek zoals

“Roma, l’assalto alla sede CG IL: tutte le im mag ini istante dopo istante”

blijkt uit bovenstaande kaart van de diensten van het CGIL. In een periode van een jaar, van oktober 2021 tot oktober 2022, konden 38 duidelijk extreemrechtse vernielingen worden vastgesteld. Deze omvatten het bekladden met bedreigingen van de algemene secretarissen van drie confederaties CGIL, CISL en UIL.

Als antwoord heeft de CGIL niet alleen nationale initiatieven ontwikkeld, maar sindsdien ook op Europees en internationaal niveau een veelvoud aan initiatieven tegen extreemrechts geïnitieerd, o.a. met een voorstel voor een internationaal antifascistisch vakbondsmanifest dat eind 2021 op de tussentijdse conferentie van het EVV werd gepresenteerd, en vervolgens op herdenkingsactiviteiten een

jaar na de aanslag op het hoofdkwartier in oktober 2022 en op hun congres in maart 2023.

Ook heeft de CGIL, met steun van het ETUI, Europese opleidingen opgezet. De institutionele context is sindsdien echter aanzienlijk veranderd. Inmiddels hebben verkiezingen plaatsgevonden. Meer dan 100 dagen na het aantreden van de regering Meloni maken de vakbonden een kritische balans op. Maurizio Landini van de CGIL: “100 dagen regering-Meloni? Het land is nog armer geworden. Wat is er veranderd? Voor wie is het goed? De meerderheid komt niet aan het eind van de maand.” CISL is gedeeltelijk positiever in zijn beoordeling van het optreden van de regering en staat erop zijn evaluatie te richten op concrete acties ‘en niet op ideologie’. Op het niveau van de interprofessionele sociale dialoog gaf Meloni ondertussen ook een plaats aan de UGL, die daar nu de vierde aanwezige vakbondsorganisatie is.

In maart 2023 is de situatie weer wezenlijk veranderd. Giorgio Meloni werd uitgenodigd voor het CGIL-congres. “Nee tegen het minimumloon. Laten we de belastingdruk verlagen. De afschaffing van het burgerschapsinkomen is noodzakelijk”, verklaarde ze. Ondertussen intervenieerde Matteo Salvini op CISL-evenementen, waarbij de CISL-communicatie op sociale netwerken zeer gunstig was voor Salvini. Tegelijkertijd organiseren de Italiaanse vakbonden in maart 2023 antifascistische activiteiten, zoals een herinneringstrein, met activisten die een concentratiekamp in het Oostenrijkse Mauthausen bezoeken. Hun actie- en pleitbezorging blijft echter gericht op arbeid. Op dit niveau werd na het CGIL-congres een actiekalender voorgesteld als gezamenlijk CGIL-CISL-UIL-front. Vakbondsactie voor meer maatschappelijke kwesties bestaat, maar is nog veel beperkter. Verschillende ontwikkelingen in maart 2023 werden door de confederaties scherp veroordeeld, maar dit vormde geen belemmering om de betrekkingen met deze regering te normaliseren. Dit geldt met name

voor het migratiebeleid na de dood van 72 vluchtelingen bij de Italiaanse kant van Cutro in Calabrië, of na de aanvallen op het homo-ouderschap, of de steeds precairder wordende situatie van de pers, die ook door de Europese Federatie van Journalisten (EFJ) werd opgemerkt na de inval in de redactiekamer van Domani. In de justitiële sector heerst ook grote bezorgdheid dat de hervormingsprojecten de initiatieven in de strijd tegen corruptie en tegen de maffia zouden kunnen ondermijnen.⁸

Intellectuelen zoals David Broder, die momenteel zijn onderzoek presenteert aan het Europees Universitair Instituut (EUI) in Florence, wijzen erop dat er geen einde komt aan de waarschuwingen voor de risico's van het fascisme in Italië, integendeel: “Sinds zijn aantreden in de regering heeft hij een conservatieve visie op de Italiaanse katholieke cultuur naar voren gebracht (...), en is hij beloofd met een verdere stijging in de opiniepeilingen. Toch zijn noch deze kwesties noch Meloni's beleid nieuw of uniek voor haar partij. De standpunten van haar coalitie lijken sterk op die van de coalities die in 1994, 2001-2006 en 2008-2011 werden geleid door Silvio Berlusconi, een man die berucht was omdat hij zei dat Mussolini ‘een goede leider’ was die mensen ‘op vakantie’ stuurde.

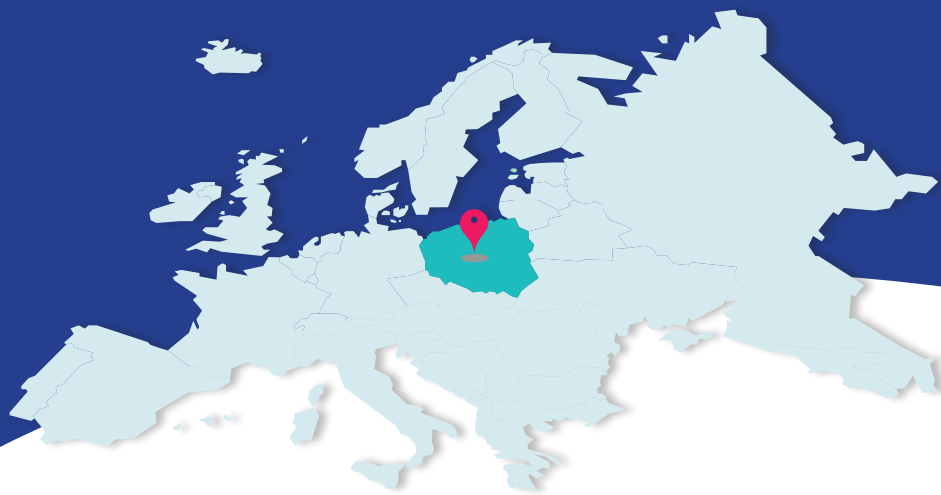
Het goede nieuws is dat het succes van Fratelli d'Italia niet betekent dat het fascisme in Italië plotseling is herrezen. Het slechte nieuws is dat deze wederopstanding al tientallen jaren aan de gang is en dat de ideeën die met het fascisme worden geassocieerd in brede kring worden gedeeld door rechtse partijen. Deze partijen, die over het algemeen coherenter werken dan de linkse partijen, hebben bij de laatste twee algemene verkiezingen 35 tot 45% van de stemmen gewonnen. Of dit een blijvende zorg is, hangt af van twee dingen. Ten eerste, zal de coalitie serieus proberen de Italiaanse grondwet te hervormen om de macht te centraliseren in een rechtstreeks gekozen president?

Rechts, dat gelooft in de doeltreffendheid van een vast bestuur, zou dit proces willen controleren. Dit idee is geopperd door Meloni, maar het is moeilijk te zien hoe een dergelijke hervorming kan worden verwezenlijkt, aangezien grondwetswijzigingen bij referendum moeten worden goedgekeurd. De tweede vraag is of met rechts geassocieerde dissidente groeperingen in een toekomstige crisis hun toevlucht nemen tot geweld, en hoe de regering Meloni reageert als zij dat doet. Italië is nu vreedzamer dan in de jaren zeventig, toen de neofascistische ‘strategie van spanning’ op haar hoogtepunt was. Moge dat nog lang zo blijven.⁹

8 Arte 27 <https://www.youtube.com/shorts/mPXQDn-lrCg>

9 Mussolini's Grandchildren - the long shadow of fascism in Italy (ftcom) <https://www.ft.com/content/622c65d1-22fd-45aa-8a0b-86c0a6d74c43>

Landenrapport Vakbonden tegen extreemrechts in **Polen**

1. Extreemrechts in het politieke partijenlandschap in Polen

Er zijn grosso modo drie politieke blokken in Polen. Er is eerst en vooral de regeringspartij PiS (Law and Justice) die met 43,6% de absolute meerderheid behaalde bij de parlementsverkiezingen van 2019. In het Europees Parlement is PiS aangesloten bij de rechts-conservatieve fractie van de Europese Conservatieven en Hervormers (ECR). Het tweede blok is het Burgerplatform, dat 27,4% behaalde bij de laatste verkiezingsronde en is aangesloten bij de Europese Volkspartij (EVP). Het derde kleinere linkse blok Lewica en Razeem, dat 12,6% behaalde, is Europees aangesloten bij de fractie Socialists & Democrats (S&D). Er zijn nieuwe verkiezingen gepland in november 2023. PiS ligt voor in de polls met 37%, maar er is een oppositiecoalitie in de maak van het kleinere linkse blok en het Burgerplatform die wel eens een serieus obstakel zou kunnen vormen voor een derde opeenvolgende verkiezingsoverwinning van PiS.

Het politieke partijenlandschap in Polen is sinds de val van de Muur tot op de dag van vandaag heel schatplichtig aan de vakbondsontwikkeling. Solidarnosc ontstond in 1980 als eerste onafhankelijke en democratische vakbond in Oost-Europa op de scheepswerven van Gdansk en was in die jaren meer dan een vakbond die ijverde voor sociale rechten. Solidarnosc was een breed gedragen volksbeweging die ook ijverde voor politieke en burgerrechten, met circa 10 miljoen leden. De vakbond OPZZ werd opgericht in 1984 als doorstart van de oude aan de staat en de communistische partij gebonden vakbond CRZZ, maar heel wat van zijn beroepscentrales zijn veel ouder en dateren zoals de belangrijke onderwijscentrale ZNP van het begin van de 20ste eeuw. In de jaren van politieke en sociaalecono-

mische omwenteling eind jaren 1980 en begin jaren 1990 vormde Solidarnosc zich in een eerste periode zelf om tot een politieke partij, terwijl OPZZ parlementsleden leverde voor de SLD, het linkse (ex-communistische) blok. Daarna viel de Solidarnosc-beweging in twee politieke blokken uiteen. Er was enerzijds het Burgerplatform van Donald Tusk dat cultureel maar vooral economisch liberaal was. Het Burgerplatform was de pleitbezorger en uitvoerder van een harde overgang naar de markteconomie die gepaard ging met een aanslag op sociale verworvenheden en arbeidsrechten. Anderzijds is er PiS van de Kaczynskis die voor een meer sociaal beleid staat, maar zich tegelijkertijd ook positioneert als een nationalistisch-identitaire conservatief-katholieke en anticommunistische partij.

Het rapport *'More democracy and not racism at the workplace'* identificeert extreemrechts als een politieke stroming met een cluster van denkbeelden en praktijken te groeperen onder 3 hoofdingen: 1) nativisme/nationalisme/xenofobie & racisme 2) autoritarisme en hiërarchisch en traditioneel wereldbeeld 3) populisme, het volk versus de elite. PiS is vooral een nationalistische partij; het xenofobische karakter uit zich niet alleen in een negatieve houding tegenover moslim-migranten maar ook in een nationalistische reflex tegenover de Poolse 'vijanden' vanouds, Rusland in de eerste plaats maar ook (in mindere mate) Duitsland. De xenofobische reflex strekt zich (soms) uit tegen (West-)Europa en de EU en speelt daarmee in op een gevoel dat leeft bij de bevolking in Polen en ruimer Oost- en Centraal-Europa dat zij als tweederangsburgers worden behandeld door de EU (en de West-Europeanen).

Dit nationalisme keert zich vooral tegen de vele buitenlandse multinationals die de werknemers in Polen niet op gelijke wijze zouden benaderen als de werknemers in hun land van oorsprong in West-Europa (*lees Duitsland*). De buitenlandse werkgevers worden afgezet tegen de eigen staat en regeringspartij die wel zouden opkomen voor het volk. Positief is wel dat PiS zich inzet voor de 1,5 miljoen Oekraïense vluchtelingen in Polen, die toegang tot werk en sociale bescherming verkregen, op gelijke voet met de Poolse bevolking.

PiS is populistisch in haar discours tegen de oude ex-communistische elites, die – zegt PiS – een bedreiging vormen voor het volk omdat ze de touwtjes nog steeds in handen houden van de *deep state*. Deze bedreiging door de oude ex-communistische elites zou zich volgens PiS in de eerste plaats uiten door de rechterlijke macht die de wil van het volk en de parlementaire meerderheid niet zou willen uitvoeren. De strategie van PiS de voorbije jaren is om de rechterlijke macht meer onder de controle van de uitvoerende macht te brengen. Deze interventies hebben haar op een confrontatiekoers met de EU gezet, die dit als een ernstige aantasting van de rechtsstaat beschouwt. PiS

heeft recent enige stappen terug moeten zetten, omdat Polen anders de toegang tot EU-fondsen en het EU-herstelfonds – voor 35 miljard euro – werd ontzegd.

Het autoritarisme van PiS blijkt vooral uit de wijze waarop de partij een beleid van familiewaarden promoot, wat niet los kan gezien worden van het genereuze sociale beleid (zie infra). Sociale investeringen zijn er voor hoge gezinstoelagen, maar niet voor collectieve investeringen in kinderopvang en collectieve zorgvoorzieningen. De staat en de katholieke kerk promoten een traditionele rolverdeling van man en vrouw, met de vrouw in de eerste plaats als zorgdrager in de familie en minder als deelnemer op de arbeidsmarkt. PiS keert zich ook tegen de zogenaamde *genderideologie*. Staat en kerk zien het concept van gender als een sociale constructie van mannen en vrouwenrollen als een aanslag op de natuurlijke rol van mannen en vrouwen. De strijd tegen de ‘genderideologie’ houdt ook een strijd in tegen de ‘LGBTI+-ideologie’. Die omvat een inperking door kerk en staat van de reproductieve en seksuele rechten van vrouwen en mannen, met als orgelpunt de zeer zware beperking van het recht op abortus in 2020.

2. Extreemrechts en haar strategieën en interventies t.o.v. werk en sociaal beleid

PiS staat voor een sociale welvaartsstaat-nationalisme en vaart een haast sociaaldemocratische koers, maar wel met focus op sociale consumptie (toelagen) en veel minder op investeringen in collectieve voorzieningen (kinderopvang maar ook onderwijs). Sinds 2015 werden de minimumlonen meerdere keren verhoogd. Meermaals heeft PiS de akkoorden die vakbonden en werkgevers in de schoot van de nationale raad voor sociaal overleg sloten, niet aanvaard en eenzijdig hogere minimumlonen doorgevoerd.

De verhoogde gezinstoelagen betekenen een verhoging van het gezinsinkomen met 20 tot 40%. De pensioenleeftijd werd verhoogd en de pensioentoeleage verhoogd. De arbeidswethervorming onder de Burgerplatformregering (2007-2014) die vooral tot een grote precarisering van de arbeid en een heel hoog aantal *junk contracts* of schijnzelfstandige contracten leidde werd teruggedraaid voor meer werkzekerheid. De flat taks werd afgeschaft en de progressieve belastingen terug ingevoerd.

3. Vakbonden en werknemersvertegenwoordiging in Polen

Polen kent drie nationaal erkende confederaties. De twee belangrijkste vakbonden van ongeveer gelijke numerieke sterkte zijn OPZZ en Solidarnosc, met naar schatting¹ elk ongeveer 500.000 leden. De derde vakbond is FZZ met 300.000 leden. Tezamen tellen zij 1,3 miljoen leden van het totaal van anderhalf miljoen vakbondsleden in Polen, met dus nog ongeveer 200.000 mensen die aangesloten zijn bij onafhankelijke bonden. De syndicalisatiegraad

in Polen is laag met circa 15%. In de openbare sector is 29% lid van een vakbond, in de privésector slechts 10%. Omdat sectorale onderhandelingen nagenoeg afwezig zijn en de algemeenverbindendverklaring van cao's – die nochtans voorzien is in de wet – niet wordt toegepast is het aantal werknemers dat gedekt wordt door cao's niet hoger dan 15%. De tripartite nationale raad voor sociaal overleg komt maar onregelmatig samen, (onder meer)

¹ maar OPZZ betaalt slechts voor 300.000 leden aan het EVV, Solidarnosc voor 537.000

vanwege de onregelmatige deelname van Solidarnosc en de regering.

OPZZ en Solidarnosc hebben een verschillende representatieve basis. Solidarnosc is beter vertegenwoordigd in de privésector, vooral in de mijnsector en in de industrie – vooral in de automobielsector –, in de transport- en distributiesectoren. OPZZ is beter vertegenwoordigd in

de openbare sector, vooral in het onderwijs. In OPZZ ligt het zwaartepunt in de vakbondsorganisatie vooral bij de vakcentrales en nog meer bij de 82 werkplaatsgebonden syndicale secties die aangesloten zijn bij 7 beroepsfederaties. Solidarnosc daarentegen heeft een interprofessionele en unitaire structuur, waarbij het zwaartepunt ligt bij de confederatie en de regionale interprofessionele verbonden.

4. Strategieën van de vakbonden t.o.v extreemrechts

OPZZ en Solidarnosc verschillen vooral in hun politieke en ideologisch syndicale posities en praktijken. Solidarnosc sloot voor de verkiezingen in 2014 een bondgenootschap met het sociaal-populistische PiS, met een programma-akkoord voor een meer sociaal beleid. Het bondgenootschap werd met de verkiezingen in 2019 verdergezet. Terwijl Solidarnosc zich dus vanaf 2014 veel dichter bij de politiek aansloot en als dusdanig een preferentiële status vanwege de regeringspartij PiS geniet, met rechtstreekse akkoorden gesloten met de regering buiten de instanties van de sociale dialoog om, neemt OPZZ meer afstand van de politiek. OPZZ streeft sociale vooruitgang na via collectieve onderhandelingen en sociale actie en zet in op een functionerende sociale dialoog. Er bestaan geen formele banden meer tussen OPZZ en de partijen van het linkse socialistische blok, maar er zijn wel contacten en affiniteiten. Naar schatting 80% van de OPZZ-leden stemmen voor een partij van het linkse blok. OPZZ streeft een goede samenwerking met de twee andere vakbonden na. Dat lukt sinds 2014 beter met FZZ dan met Solidarnosc op nationaal niveau, aangezien Solidarnosc zijn doelstellingen inzake sociaal beleid beter meent te bereiken door rechtstreekse bilaterale samenwerking met de regering. Vanwege haar nationalistische uitgangspunt, ziet Solidarnosc de bedrijven – veelal buitenlandse bedrijven – als tegenstrever, eerder dan de eigen Poolse regering. Voor OPZZ gaat het over een *'populistisch anti-MNO-houding'*. Op werkplekniveau is er op heel wat plaatsen wel samenwerking tussen Solidarnosc en OPZZ.

Solidarnosc blijft zijn stem verheffen voor sociale vooruitgang en sociale herverdeling voor Poolse werknemers, maar in de dagdagelijkse communicatie speelt de christelijke, nationale, conservatieve, identitaire stem ook sterk een rol. Zo fulmineerde voorzitter Pjotr Duda in het Solidarnosc-weekblad tegen de 'LGBTI+-ideologie' en riep zijn leden op voor een tegenbetoging tegen de vrouwenbeweging die protesteerde tegen de afbraak van de abortuswetgeving in 2020. Bepaalde fracties binnen Solidarnosc staan dicht bij extreemrechts – zoals de

Nationale Wacht – en geven blijk van xenofobie en racisme. Solidarnosc is ook klimaatsceptisch en vooral kritisch voor de European Green Deal. Hierbij dient wel aangehaald te worden dat Solidarnosc een sterke basis heeft bij de honderdduizend Poolse mijnwerkers, vooral in Silezië. Solidarnosc onderhandelde in 2021 met de regering over de sluiting van de koolmijnen tegen 2030 mits een sociaal plan en hertewerkstelling van de mijnwerkers.

OPZZ kiest er voor om niet in conflict te gaan met Solidarnosc en PiS en de nationalistische en conservatieve culturele waarden waar zij voor staan. OPZZ kiest voor een neutrale toon en voor een strategie van focus op sociaaleconomische thema's, waarover wel overeenstemming met Solidarnosc en de regering kan nagestreefd worden. Het rapport klasseert deze aanpak als 'economisch syndicalisme'. Er wordt ook niet ingezet op politieke vorming van de werknemers over de waarden waarvoor democratisch syndicalisme staat, tegenover het autoritaire, populistische, nationalistische en xenofobe karakter van tenminste een deel van het regeringsbeleid. Uit het programma dat OPZZ aannam op zijn congres in december 2022 en uit zijn optreden in de praktijk is duidelijk af te leiden dat OPZZ de rechten van minderheden, de democratie en de rechtsstaat en de EU veel meer voorstaan. Maar OPZZ neemt geen officiële confederale posities in m.b.t kwesties van religieuze of seksuele aard. OPZZ neemt dan ook geen positie in over de protesten van de vrouwenbeweging naar aanleiding van de verstrenging van de abortuswetgeving, de LGBTI+-Pride-evenementen of ten overstaan van het Comité voor verdediging van de democratie.

Landenrapport Vakbonden tegen extreemrechts in **Hongarije**

1. Extreemrechts in het politieke partijenlandschap in Hongarije

De regering in Hongarije wordt gevormd door de meerderheidspartijen Fidesz en haar kleinere coalitiepartner KNP, nadat zij in de meest recente verkiezingen van april 2022 de absolute meerderheid met 53% van de stemmen behaalden. Het oppositieblok van 6 partijen, gaande van de socialistische MSZP en de links-liberale partij DK tot de extreem rechtse partij Jobbik haalde 35% van de stemmen.

Fidesz behaalt daarmee zijn derde verkiezingsoverwinning op een rij. Fidesz kwam aan de macht in 2010, na een periode van bijna 10 jaar van politieke instabiliteit, corruptieschandalen, begrotingsproblemen en sociale onrust. Fidesz' verkiezingsoverwinning was een reactie tegen 10 jaar van soberheidsbeleid en de desastreuze gevolgen van de transitieprocessen geleid door de socialistische partij MSZP.

Fidesz werd in oorsprong in 1988 gesticht als een liberale jongeren partij, maar de partij vervelde na de val van de Muur tot een conservatieve nationalistische partij die lange tijd aanleunde bij de Christendemocratische CDU, met lidmaatschap tot in 2021 van de EVP. Pas toen Fidesz aan de macht kwam in 2010 werd het autoritair karakter van de partij en haar leider Viktor Orban echt duidelijk. Het autoritarisme bleek eerst en vooral in de grondwetswijziging van 2011 die de waarden van familie, werk en godsdienst en orde als kompas voor beleid in Hongarije constitutioneel verankerden. Orban en Fidesz staan bijzonder sceptisch tegen de zogenaamde genderideologie die de natuurlijke rollen van mannen en vrouwen ondermijnt en de LGBTI+ ideologie. Hongarije, zoals een zestal ande-

re landen in Oost-Europa trouwens, ratificeert daarom de Istanbul Conventie m.b.t. gender-gerelateerd niet.

In 2015, in volle migratiecrisis, werden de harde anti-migratie maatregelen voorgesteld als nodig om de Hongaarse levenswijze, cultuur en Christelijke godsdienst te beschermen. Xenofobie en racisme richt zich niet alleen tot de moslimmigranten, maar ook naar de van oudsher in Hongarije inheemse Roma en Joodse bevolking. Het antisemitisme kwam vooral tot uiting in de campagne tegen George Soros, die gedwongen werd tot sluiting van zijn gereputeerde Central European University in Boedapest én de activiteiten van de Open Society Foundation. Het criminaliseringsbeleid van armoede en dakloosheid is ook een racistisch beleid, want het treft in de eerste plaats de Roma.

Fidesz en Orban hebben in de voorbije jaren ingezet op een strategie om de rechterlijke macht meer onder de controle van de uitvoerende macht te brengen. Deze interventies hebben haar op een confrontatiekoers met de EU gezet, die dit als een ernstige aantasting van de rechtsstaat beschouwt. Volgens een resolutie van het Europees Parlement van september 2022 is Hongarije geen democratie maar een electorale autocratie is. Hiermee bedoelt men dat er in Hongarije een constitutioneel systeem is waar verkiezingen plaatsvinden, maar waar geen respect is voor democratische normen en waarden. De Europese commissie blokkeerde in december, na het negatief Rechtsstaatrappport over Hongarije, 6,3 miljard euro aan cohesiefondsen. Deze geblokkeerde fondsen komen vrij als Hon-

garije werk maakt van het bestrijden van corruptie en het herstellen van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en media.

In het voorbije jaar isoleerde Orban zich binnen de EU en ook in binnen de Visegrad-landengroep met zijn positie als voorstander van Poetin, met oppositie tegen sancties tegen Rusland en financiële en militaire steun aan Oekraïne.

Terwijl Fidesz meer en meer radicaliseerde als autoritaire en rechtse partij, ging de extreemrechtse partij Jobbik

eerder door een proces van deradicalisering. Jobbik werd in 2003 als extreemrechtse en neonazistische partij opgericht, en het werd een partij die ook het straatgeweld niet schuwde. Na 2010, met de machtsovername en onder voorzitterschap van Vona sinds 2013, manifesteerde Jobbik zich meer als een moderne nationale conservatieve partij. Haar toon werd na de verkiezingsoverwinning van Fidesz in 2018 héél wat gematigder en in de verkiezingen van 2019 en 2022 zochten ze zelfs aansluiting bij het oppositieblok met de links-liberale en socialistische partij.

2. Extreemrechts en haar strategieën en interventies t.o.v. werk en sociaal beleid

Fidesz voerde in de periode van 2006-2010 fel oppositie tegen het regeringsbeleid van socialistische partij MSZP, van soberheid en knippen in overheidsdiensten, werk en inkomen én sociale bescherming van de werknemers. In die tijd manifesteerde Fidesz zich als verdediger van de werknemers en de openbare diensten en zette ook in op een eigen werknemersdepartement én opbouw van een aan haar loyale vakbond LIGA.

Als regeringspartij, sinds 2010, voert zij een economisch nationalistisch beleid, voor nationaal eigenaarschap van de productiemiddelen met onder meer het terugkopen van banken, als basis voor Hongaarse economische ontwikkeling. Maar dit beleid dient evenzeer de opbouw van de politieke macht van Fidesz. Fidesz gaat er prat op dat met het ondersteunen van een nationale zaken- en ondernemersklasse werk en voorspoed wordt gecreëerd. In de praktijk gaan openbare aanbestedingen voor openbare werken en diensten naar mensen die loyaal zijn aan de partij en wordt een oligarchie van partijloyale ondernemers gevormd. Ondanks het naar voren geschoven beleid van economisch nationalisme, voert Hongarije een economisch beleid dat heel vriendelijk is voor buitenlandse investeerders. Om buitenlandse investeringen aan te trekken worden buitenlandse bedrijven en MNO's zo goed als vrijgesteld van belastingverplichtingen. Hongarije heeft een flat taks van 16% voor éénieder, rijk en arm gelijk. De vennootschapsbelasting is met 9% de laagste in Europa en de subsidies aan ondernemingen komen vooral de Duitse producenten ten goede. In de eerste plaats profiteren automobiefabrikanten Audi, Mercedes en BMW.

Het socio-economisch beleid dat wordt gevoerd in Hongarije wordt door ETUI als low road competitiveness policy gekarakteriseerd, een economisch concurrentiebeleid ge-

stoeld op lage lonen, lange werkuren, en lage sociale en arbeidsnormen en -rechten, kortom: cheap labour. De Arbeidswet van 2017 werd door de vakbonden een slavenwet genoemd omdat het bedrijven toestaat om een arbeidsregime met tot 400 overuren per jaar in te voeren zonder inspraak van de werknemers. Deze arbeidswet heeft ook een sterke deregulering (vooral m.b.t. ontslagregeling) en flexibilisering en precarisering van arbeidscontacten ingesteld. De aanval op arbeidsrechten gaat gepaard met een aanval op syndicale rechten. Zo werd in 2020 in volle coronacrisis het recht op staking verder opgeschort.

Het sociaal beleid van Fidesz zet in op de nationale conservatieve waarden van familie en werk. Voornaamste instrument in het sociaal beleid is het openbare werken-programma in economisch minder ontwikkelde regio's met hoge werkloosheid. Critici zien in dit beleid vooral een aanzet voor werklozen om onder het statutair minimumloon te werken én om aan hun werklozen hun uitkering te ontzeggen. Familietoelagen in Hongarije worden toegekend als belastingaftrekken voor wie werk heeft in de formele economie, dus vooral voor de middenklasse. Ondanks eerdere beloften is er geen ommekeer gekomen in het beleid dat reeds onder de vorige regering werd ingezet van bezuinigingen op overheidsuitgaven voor zorg en welzijn.

Jobbik is in oppositie met het economisch liberale en conservatieve beleid van regeringspartij Fidesz naar links opgeschoven en werpt zich op als verdediger van werknemers- en vakbondsbelangen. Zij profileert zich als anti-globalistische en anti-kolonialistische partij, gericht tegen de ongelijkheid tussen Oost- en West-Europa en de behandeling van Hongaarse werknemers als tweederangs.

3. Vakbonden en werknemersvertegenwoordiging in Hongarije

Er zijn in Hongarije 5 nationale vakbondsconfederaties, aangesloten bij EVV en IVV. MASZSZ, gevormd in 2013 na een fusie van oude staats- en socialistische bond MSZOSZ en een aantal kleinere bonden, is de grootste met 110.000 leden, vooral uit de privésector. ESZT is vooral een onderwijsbond en telt 76.000 leden. SZEZT telt 60.000 leden in de overheidsdiensten. LIGA telt 100.000 leden en Munkánstanácok telt er 50.000. De oorsprong van LIGA en Munkánstanácok ligt niet bij de oude staatsgeleide bond, maar bij de protestgroepen die in de jaren tachtig en negentig tegen het communistische en staatsgeleid model waren gekant. Naast de vijf nationale confederaties zijn er ook een aantal sector of werkplaats gebonden vakbonden. De syndicalisatiegraad wordt geschat op 9% van de werknemers.

Hongarije kent een werknemersvertegenwoordigingsstelsel op de werkplaats met ondernemingsraden van 50 werknemers, maar de competenties van deze ondernemingsraad voor haar medebeslissingsrechten werd met de arbeidswet van 2012 sterk beperkt en is nu vooral nog een informatieorgaan. Op nationaal niveau werd de sociale dialoog sterk afgebouwd. De tripartite National Interest Representation Council werd vervangen door de consultatieve raad National Economic and Societal Council, waar de regering geen deel van uit maakt, maar wel kerkelijke organisaties en NGO's. De minimumlonen worden statutair bepaald door de regering. 29% van de werknemers worden gedekt door cao's, ook al bestaan er zeer weinig sectorale cao's. Die worden maar zelden algemeen bindend verklaard en dus worden cao's onderhandeld op werkplaats- of ondernemingsniveau.

4. Strategieën van de vakbonden t.o.v van extreemrechts

De strategie van de vakbonden tegen extreemrechts in Hongarije is sterk gepolariseerd. LIGA en Munkánstanácok genieten van een preferentiële status vanwege de regeringspartij en worden buiten de nationale sociale dialooginstanties, die zoals vermeld bijna geen substantieel leven leiden, geconsulteerd. Zij ondertekenen ook de minimumloonbepalingen van de regering. LIGA werd door Fidesz in het oppositietijdperk aanvankelijk opgebouwd en gefinancierd als een partijloyale vakbond. In meer recente jaren is LIGA een meer onafhankelijke koers gaan varen, vooral vanwege de sterke aanval door de regering op arbeids- en syndicale rechten. Munkánstanácok is de meest regeringsgetrouwe vakbond. Noch LIGA noch Munkánstanácok maken ooit verklaringen in het openbaar over het regeringsbeleid m.b.t socio-politieke thema's. Voorganger van MASZSZ, MZSOSZ, was gelinkt aan de socialistische partij MSZP, maar MASZSZ werd opgezet als een partijonafhankelijke vakbond. Samen met ESZT en SZEZT vormen zij het vakbondsblok dat kritisch is voor de regering. MASZSZ kiest er voor om te focussen in haar standpunten op thema's rond werk, inkomen

en belangenbehartiging van de leden i.p.v. sterke standpunten tegen de regering op vlak van migratie, klimaat, rechtstaat in te nemen. Ook zij namen, in het openbaar en ten tijde van het referendum van de asielcrisis, geen standpunten in. Ze hebben zeer weinig capaciteit in politiek vormingswerk. Vormingswerk is beperkt tot gerichte vorming van de ondernemingsraadsleden en kennis van arbeidswetgeving en collectieve onderhandelingen. Het rapport 'More democracy, not racism at the workplace' plaatst deze strategie onder de noemer 'economic unionism' of 'bread and butter trade unionism'. Een verklaring voor deze eerder minimalistische strategie ligt volgens de studie bij de fragmentering en de polarisatie van de syndicale beweging in Hongarije in een links en rechts blok, met een vakbeweging die niet eensgezind kan optreden tegenover de regering én de eigen organisatorische zwakte. Ook het niveau van sociale dialoog en syndicale rechten zijn erg zwak, wat maakt dat MASZSZ en zijn bondgenoten zich eerder noodgedwongen moeten beperken tot een focus op thema's van werk, inkomen en sociale bescherming.

Conclusie

Voorstel voor een actieplan van het EVV - Vakbondsstrategieën om extreemrechts te verslaan

OVERZICHT

1. "Voortbouwend op de lessen die zijn getrokken uit de succesvolle acties van de routekaart 2021-2022 van het EVV voor de ontwikkeling van het vakbondsantwoord op de opkomst van extreemrechts, zal het EVV zijn actieplan tegen extreemrechts voor de periode 2023-2024 intensiveren en versterken. Een belangrijke maatregel zal zijn dat 8 mei, de dag van het einde van de Tweede Wereldoorlog in Europa, in heel Europa een extra feestdag wordt om de strijd tegen extreemrechts te vieren. De strijd tegen extreemrechtse ideeën vereist een veelzijdige strategie en creëert een eis waar alle werknemers achter kunnen staan.
2. Vakbonden geloven in de eerste plaats in solidariteit, het streven naar een beter leven en sociale rechtvaardigheid voor alle werknemers, ongeacht hun achtergrond. Zij zijn het tegenovergestelde van extreemrechts. Zij pleiten voor eenheid in plaats van verdeeldheid en streven ernaar gedurfde alternatieven voor te stellen.
3. Ongelijkheid van rijkdom en inkomen, bedrijfsverplaatsingen, sociale dumping, de opkomst van schijnzelfstandigheid, onzekerheid en de ontmanteling van het sociale vangnet zijn slechts enkele van de elementen waardoor extreemrechtse bewegingen zich kunnen verspreiden. Hun opkomst aan de macht, de normalisering van hun verdeeldheid zaaiende discours en hun samenwerking met andere politieke krachten hebben rampzalige gevolgen gehad voor het klimaat, mensen van kleur, gender- en vrouwenrechten, migranten en vluchtelingen, en LGBTI+ mensen, om er maar een paar te noemen.
4. Het is absoluut noodzakelijk dat de vakbeweging zich bewust blijft van de kracht van extreemrechtse invloed en organisatie in de digitale sfeer en concrete stappen onderneemt om deze te bestrijden. Ondanks de aanvankelijke belofte van een internetutopie van uitwisseling en solidariteit, versterken de algoritmen van sociale media de betrokkenheid door extremere, seksistische, racistische en gewelddadige inhoud aan te moedigen. Extreemrechtse netwerken maken hiervan gebruik om steun te verwerven voor hun extremistische agenda en zich voor te doen als het alternatief voor werknemers. Vakbonden staan samen sterker en kunnen alleen winnen door van elkaar te leren en zich solidair in te zetten voor een andere economische en politieke visie.

ACTIES

- **Actie 1: Vakbondsgeschiedenis, -herinnering en -prestaties vieren**

Het EVV stelt voor om van 8 mei een Europese feestdag voor de democratie te maken en een kalender op te stellen met data waarop historische vakbondsfeiten worden herdacht en gevierd. Deze feestdag is een gelegenheid om onze vakbondswaarden van solidariteit, sociale rechtvaardigheid, gelijkheid en de strijd voor de democratie in herinnering te brengen om extreemrechtse ideeën tegen te gaan.

- **Actie 2: Integratie in de hele organisatie**

Het EVV zal op alle beleidsterreinen een interne EVV-werkgroep oprichten om extreemrechtse initiatieven te helpen opsporen naarmate deze in verschillende kwesties opduiken en om de werkgroep Anti-Far-Right te versterken om een antwoord te ontwikkelen tegen de manipulatie van vakbondsthema's door extreemrechts en om een alternatief voor te stellen.

- **Actie 3: Voortzetting van het opleidingsoffensief voor Europese werknemers**

In partnerschap met het EVV zal het EVV stimuleren dat het onderwijs zich richt op 3 belangrijke elementen: netwerken en uitwisseling van opleidingspraktijken, communicatie en politieke vorming. De opleiding zal aanpasbaar en deelbaar materiaal produceren om de werknemers op alle niveaus erbij te betrekken.

- **Actie 4: In kaart brengen de invloed van extreemrechts en tegen normalisatie**

Het EVV zal een nieuw project presenteren dat gericht is op het in kaart brengen van de invloed van extreemrechtse ideeën op de werkplek met de hulp van aangesloten organisaties en bonden. Met deze kennis kunnen het EVV en zijn leden een alternatieve visie uitdragen en de normalisering van extreemrechtse ideeën op de werkplek ombuigen.

- **Actie 5: Een alternatief ontwikkelen via collectieve onderhandelingen**

Het EVV zal blijven samenwerken met de aangesloten organisaties om het werkplekbeleid en de door de vakbonden overeengekomen cao-clausules in kaart te brengen en binnen de vakbeweging te delen met het instrument UnionShare. Deze online tool zal worden gevuld met inhoud van de aangesloten vakbonden. Deze clausules zullen de rechtse ideologie op de

werkplek bestrijden, ingaan op de omgang met leden die zich hebben aangesloten bij rechtse bewegingen en toezicht houden op collectieve overeenkomsten tussen werkgeversorganisaties en extreemrechts.

- **Actie 6: Versterken van de mechanismen voor vrijwaring democratie**

Het EVV zal aandringen op wetgeving die sociale mediabedrijven verplicht om meer te doen tegen desinformatie, discriminatie, haatzaaien en intimidatie op hun platforms en zal erop blijven aandringen dat alle EU-financiering afhankelijk wordt gesteld van de eerbiediging van de rechtsstaat en de sociale rechten, met name de rechten van werknemers en vakbondrechten, voor iedereen. Het ETUCLEXnetwerk zal specifieke juridische en gerechtelijke acties en uitwisselingen helpen voorbereiden.

- **Actie 7: Tegengaan van extreemrechts in de Europese instellingen**

Het EVV zal zijn 'cordon sanitaire' met extreemrechtse parlementsleden, partijen en bewegingen en zijn beleid van 2022 ter bestrijding van extreemrechts in het Europees Parlement voortzetten met het oog op de Europese verkiezingen. De algemene verkiezingsstrategie zal worden verrijkt met specifieke elementen om extreemrechts tegen te gaan. Het EVV stelt voor dat Spitzenkandidaten zich houden aan het 'cordon sanitaire', waarbij geen enkele extreemrechtse beweging of partij een machts- of invloedspositie krijgt. Het EVV zal de stemmen bekendmaken van extreemrechtse Europarlementariërs, fracties, de Raad van de EU en leden van de Raad van de EU die ingaan tegen de belangen van werknemers en vakbonden over belangrijke kwesties en volledige informatie voorbereiden voor aangeslotenen om deze met concrete amendementen tegen te gaan. Samen met andere actoren zoals het maatschappelijk middenveld, transparantiewaakhonden en academici zal het EVV bijzondere aandacht besteden aan de financiering van Europese extreemrechtse partijen en aan de juridische mogelijkheden en beste praktijken om hun invloed te beperken.

- Actie 8: Een constellatie van bondgenoten vormen tegen extreemrechtse ideeën Het EVV zal actief allianties aangaan met politieke partijen, werkgevers, CES/EC/256/NL/13 5 netwerken voor wetenschappelijk onderzoek, academici en het maatschappelijk middenveld om een gemeenschappelijk front te vormen.
-

- **Actie 9: Mobiliseren van werknemers voor een vakbondsalternatief**

Het EVV zal het petitieplatform Action-Europe.org actief gebruiken en promoten, samenwerken met aangesloten leden om petities te plaatsen en hun petitiegegevens te gebruiken om werknemers en supporters te organiseren en te mobiliseren in de strijd voor een vakbondsalternatief.

- **Actie 10: Extreemrechtse netwerken numeriek ontwrichten**

ETUCybernet versterken met activisten om online narratieven te vinden die door extreemrechts worden

gebruikt en deze te weerleggen met humor, memes en echte statistieken. Het EVV zal samenwerken met aangesloten leden om sociale media te gebruiken om onze alternatieve vakbondsvisie op de samenleving te promoten en de diversiteit van onze beweging met vrouwen, migrerende werknemers, LGBTI+ en mensen van kleur te benadrukken.

- Het EVV en zijn leden zullen deze prioriteiten en acties uitvoeren met de steun van de werkgroep van aangevoerde contactpersonen.

BIJLAGE I

Algemene opmerking:

Rangschikken op datum, zoals:

27 januari (internationaal)	internationale herdenkingsdag van de holocaust
Februari (Oostenrijk)	Februari-opstand tegen de fascistten
25 februari (Nederland)	Staking tegen de deportatie van het Joodse volk in Nederland in 1941
13 maart (Duitsland)	Grootste algemene staking in de Duitse geschiedenis als reactie op een antidemocratische staats-greep in 1920
21 maart (Internationaal)	internationale dag tegen racisme
10 april (Duitsland)	Aanneming van de wet inzake medezeggenschap over kolen en staal van 1950
25 april (Italië)	Bevrijdingsdag van Italië 1945
8 mei (Internationaal)	Herdenking van het einde van de Tweede Wereldoorlog
13 mei (Hongarije)	Eerste collectieve overeenkomst als gevolg van een dreigende staking in Hongarije, 1848
31 augustus (Luxemburg)	Algemene staking tegen de nazi-bezitters in Luxemburg 1942
15 september (Internationaal)	Internationale Dag van de Democratie
10 oktober (Turkije)	Demonstratie voor vrede en democratie in Turkije 2015” ¹

¹ ETUC Action Plan - Trade Union Strategy and Tactics to Defeat the Far-right (discussion document); March 2023.

